

МАТЕМАТИКА

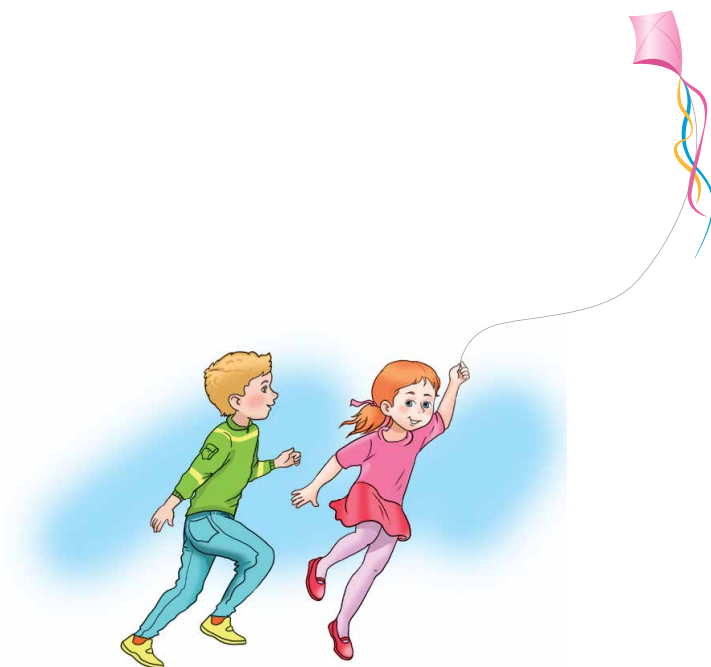
2 клас

Григорій Лищенко

МАТЕМАТИКА

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти

КИЇВ
«ГЕНЕЗА»
2019

*фрагмент інтерактивної версії підручника:
<https://youtu.be/ESabkYdsp38>*

ДОРОГІ ДРУГОКЛАСНИКИ ТА ДРУГОКЛАСНИЦІ!

Ви знову прийшли в свій улюблений клас,
І школа давно вже чекає на вас!
Тут парти, стільці — усе рідне, знайоме,
Тут зручно і затишно, ніби удома.
Учитель привітно у дверях зустрів,
Минулого року багато навчив.
Про числа та знаки, фігури й задачі
Дізналися ті з вас, хто був неледачий,
А ще додавання і з ним віднімання,
Нерівність і рівність вам шлють привітання!
Та далі дорога до знань поведе,
Терпляче на вас Математика жде.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

- — межа матеріалу уроку
- — виконайте усно
- — додаткове завдання
- — завдання з логічним навантаженням
- — завдання для самоперевірки
- — попрацюйте в парі, групі
- — кругові вирази
- — порівняйте

ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 1 КЛАСІ

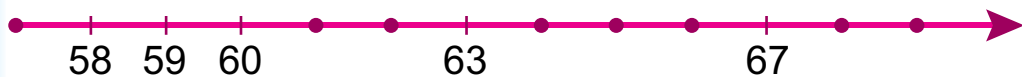
1. Скільки дівчаток, хлопчиків? Скільки всього дітей, усього осіб? На скільки більше дітей, ніж дорослих? Склади рівності.

2. Назви числа на малюнку: $\triangle$ — це десяток, $\cdot$ — одиниця.

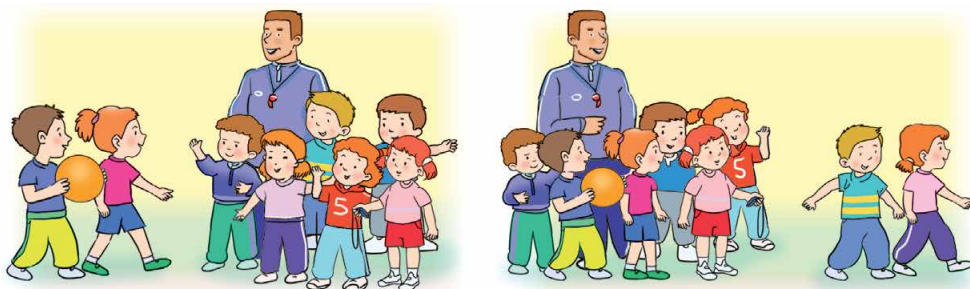

3. Запиши числа, які позначено точками на числовому відрізку.

4. $7 - 3$ $6 - 5$ $10 - 1$ $8 - 2$
 $9 - 4$ $4 + 6$ $5 + 3$ $1 + 6$

5. За малюнками склади задачі на додавання та віднімання.

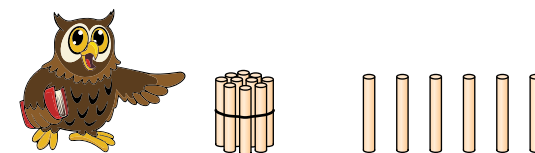
6. Накресли два відрізки: перший завдовжки 3 см, другий — на 4 см довший.

7. Дівчинка виростила 10 троянд. 7 троянд вона зрізала для букета. Скільки троянд залишилося?

8. $9 - 6$ $3 + 7$ $10 - 8$ $7 - 5$ $5 + 5$
 $8 - 3$ $9 - 5$ $10 - 6$ $2 + 7$ $9 - 3$

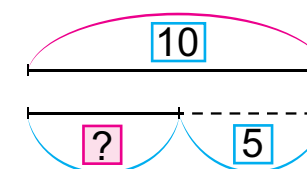
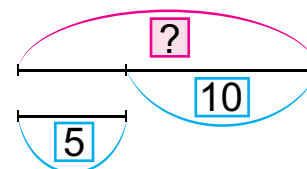
1. Запиши числа 25, 67, 38, 96 сумою розрядних доданків за зразком.

Зразок: $16 = 10 + 6$.

2. $45 + 1$ $60 - 1$ $10 - 7 + 30$ $38 - 8 - 1$
 $54 - 50$ $37 - 7$ $84 + 1 - 80$ $96 - 6 + 2$

3. За малюнками склади задачі. Добери до кожної схему.

4. У другокласників 10 рожевих ранців, 8 синіх, 5 зелених і 9 червоних. Порівняй кількість ранців за кольором. Склади нерівності.

5. Накресли відрізок, на 1 дм коротший від поданого.

6*. Сума двох чисел більша за один доданок на 5, а за інший — на 10. Знайди суму та запиши рівність.

7. У Олі 10 зошитів у клітинку, а в лінійку — на 6 менше. Скільки зошитів у лінійку в Олі?

8. $9 - 7$ $32 - 2$ $60 + 8$ $96 - 90 + 10$

$5 + 3$ $56 - 50$ $79 - 9$ $85 + 1 - 6$

1. Склади задачі за малюнками і виразами.

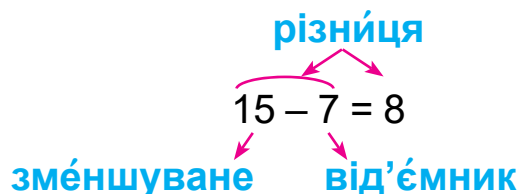
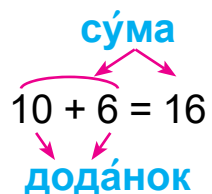

$8 + 6$

$14 - 6$

2. Прочитай і пригадай назви чисел при додаванні та відніманні.

3. Обчисли. Випиши вирази з від'ємником 6.

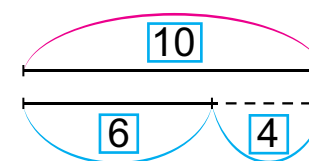
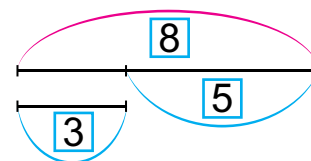
$20 + 3$ $16 - 6$ $8 - 6$ $20 + 5$ $9 - 6 + 1$ $10 - 6 + 1$

4. Для фізичних вправ учні взяли 10 синіх гімнастичних палок і 18 червоних. На скільки більше було червоних гімнастичних палок? **▲** Заміни в запитанні *більше* на *менше*. Чому не змінилося розв'язання?

5. Вимірй відрізки та накресли коротший з них. **▲** Накресли відрізок, на 2 см довший від коротшого.

6*. За схемами склади по 3 рівності та по 6 нерівностей.

7. На урок фізкультури учні взяли 5 футбольних і стільки ж баскетбольних м'ячів. Скільки всього м'ячів взяли учні?

8. $10 - 6$ $2 + 7$ $57 - 50$ $68 - 1$ $69 + 1$
 $9 - 7$ $1 + 8$ $96 - 6$ $90 - 1$ $83 + 1$

1. $5 + 3$ $70 - 60$ $48 - 8$ $60 - 1$
 $50 + 30$ $7 - 6$ $93 - 3$ $60 + 1$

2. Перевір, що в рівностях спільне й відмінне. Прочитай висновок.

$3 + 2 + 5 = 10$ $5 + 3 + 2 = 10$ $2 + 5 + 3 = 10$

Додавати числа можна в будь-якому порядку.

3. Перевір висновок. Додай числа в іншому порядку.

$2 + 8$ $3 + 4 + 2$ $1 + 3 + 6$ $4 + 1 + 5$

4. Склади й розв'яжи задачі за короткими записами.

Обідало — 30 учнів
 Прийшло — 10 учнів
 Стало — ?

Обідало — 30 учнів
 Пішло — 10 учнів
 Залишилося — ?

5. Накресли два відрізки різної довжини. Склади рівність про довжини цих відрізків.

6*. Зменшуване на 5 більше за від'ємник і на 10 — за різницю. Запиши таку рівність.

7. Було 15 пиріжків. З'їли 10 пиріжків. Скільки пиріжків залишилося?

8. $5 + 5 + 70$ $18 - 8 + 90$ $80 - 60 + 7$
 $8 + 2 - 10$ $76 - 6 - 50$ $60 + 20 + 3$

1. У кожній рівності від суми відними доданки. Зроби висновок.

$5 + 3 = 8$ $6 + 4 = 10$ $10 + 9 = 19$

Якщо від суми двох чисел відняти один з доданків, то дістанемо інший доданок.

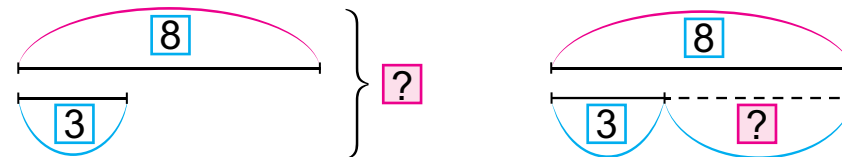
2. Перевір додавання відніманням за зразком. Зроби висновок.

Зразок: $30 + 5 = 35$, $35 - 5 = 30$.

$18 + 1 = 19$ $60 + 7 = \square$ $8 + 50 = \square$

Щоб перевірити додавання, можна від суми відняти один з доданків. Якщо дістанемо інший доданок, то обчислення правильне.

3. На шкільному майданчику гралося 8 дівчаток і 3 хлопчики. Постав запитання до умови за схемами. Розв'яжи задачі.

▲ Склади задачу за малюнком.

4. Склади задачі за короткими записами та розв'яжи.

Грало — 20 учнів
 Підійшло — 3 учні
 Стало — ?

Грало — 20 учнів
 Підійшло — ?
 Стало — 23 учні

5. Накресли два відрізки завдовжки 3 см і 5 см, що мають одну спільну точку.

6. $30 + 7 \square 40 + 7$ $65 - 5 \square 75 - 5$
 $40 + 10 \square 10 + 40$ $80 - 5 \square 70 + 5$

7. $50 + \square = 57$ $5 + \square = 65$
 $99 + \square = 100$ $3 + \square = 63$

8. У змаганнях брало участь 12 учнів. Дівчат було 6. Скільки було хлопчиків?

1. Порівняй рівності у стовпчиках. Зроби висновок.

$$\begin{array}{cccc} 6 - 2 = 4 & 15 - 5 = \square & 48 - 40 = \square & 36 - 6 = \square \\ 2 + 4 = \square & 5 + 10 = \square & 40 + \square = \square & 6 + \square = \square \end{array}$$

Зменшуване дорівнює сумі від'ємника та різниці.

2. Віднови рівності.

$$\square - 30 = 8 \quad \square - 6 = 80 \quad \square - 50 = 1$$

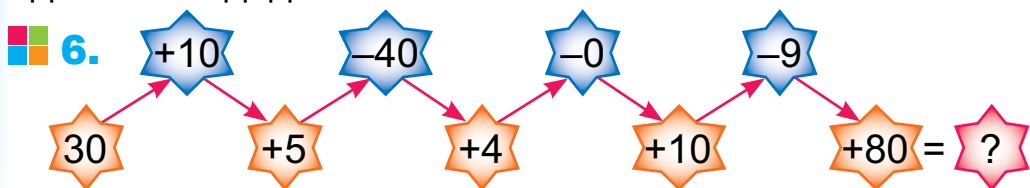
3. Побудували — 20 буд. Побудували — ?
Заселили — 10 буд. Заселили — 10 буд.
Залишилося — ? Залишилося — 20 буд.

4. Коли біля нового будинку посадили 2 липи, залишилося посадити ще 6. Скільки всього лип буде біля нового будинку? Вибери відповідну схему та розв'яжи задачу. ▲ Склади задачу за іншою схемою.

5*. Сума двох чисел дорівнює одному доданку. Знайди інший доданок.

10

$$\begin{array}{ccc} \square + 5 = 9 & \square - 20 = 26 & \square - 7 = 37 \\ 30 + \square = 32 & \square - 9 = 50 & \square - 40 = 10 \end{array}$$

8. Левко живе на десятому поверсі, а Даринка піднімається ліфтом на 6 поверхів вище. На якому поверсі живе Даринка?

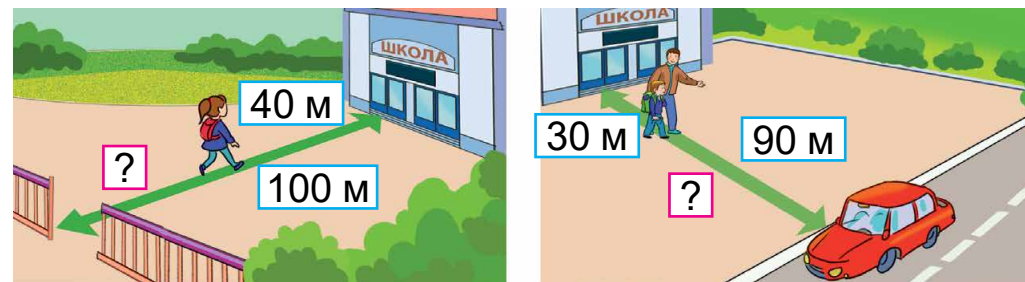
1. Назви зменшуване й від'ємник, знайди різницю. Відними від зменшуваного різницю. Зроби висновок.

$$26 - 20 \quad 25 - 5 \quad 37 - 1 \quad 90 - 50$$

Якщо від зменшуваного відняти різницю, то дістанемо від'ємник.

$$46 - \square = 40 \quad 58 - \square = 8 \quad 67 - \square = 66 \quad 70 - \square = 1$$

3. Олі йти від воріт до школи 100 м. Скільки метрів вона вже пройшла, якщо до школи залишилося 40 м?

4. Склади задачу про тата і сина за малюнком справа та виразом $90 - 30$.

1-ша команда			2-га команда		
$36 - 1$	$53 - 3$	$48 - 40$	$59 - 9$	$39 + 1$	$68 - 60$
$90 - 1$	$79 + 1$	$80 + 2$	$80 - 1$	$35 - 1$	$30 + 3$
$49 - 9$	$44 - 4$	$90 + 9$	$99 + 1$	$19 - 10$	$71 - 1$

11

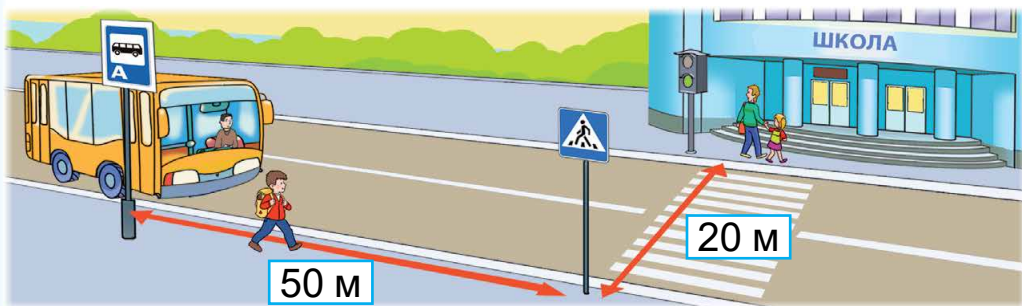
6. Накресли відрізок такий завдовжки, як ламана.

7*. Різниця двох чисел дорівнює зменшуваному. Чому дорівнює від'ємник?

8. $7 - \square = 3$ $\square - 1 = 56$ $28 - \square = 1$ $35 - \square = 1$
 $\square - 7 = 3$ $27 - \square = 20$ $59 - \square = 9$ $\square - 5 = 40$

9. Ширина дороги 20 м. Від зупинки автобуса до переходу 50 м. Скільки метрів треба пройти від зупинки, щоб перейти дорогу?

1. Поясни, як виконано обчислення. Зроби висновок.

$6 + 4 = 6 + 2 + 2 = 10$ $5 + 3 = 5 + 1 + 2 = 8$

$10 - 6 = 10 - 2 - 4 = 4$ $9 - 5 = 9 - 3 - 2 = 4$

Числа можна додавати й віднімати частинами.

2. Обчисли за зразком.

$16 - 13 = 16 - 10 - 3 = 3$ $8 + 5$ $6 + 7$ $15 - 7$
 $10 \quad 3$ $2 \quad 3$ $6 + 8$ $14 - 9$

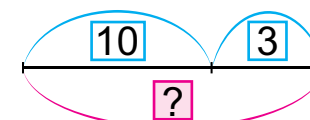
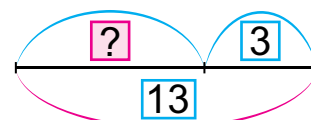
12

3. Порівняй задачі, схеми до них і розв'язання.

1) Учні малювали пішохідний перехід із 13 смуг. Їм залишилося домалювати ще 3 смуги. Скільки смуг вони вже намалювали?

2) Обабіч пішохідного переходу учні намалювали 10 трикутників. Залишилося намалювати ще 3. Скільки всього трикутників треба намалювати?

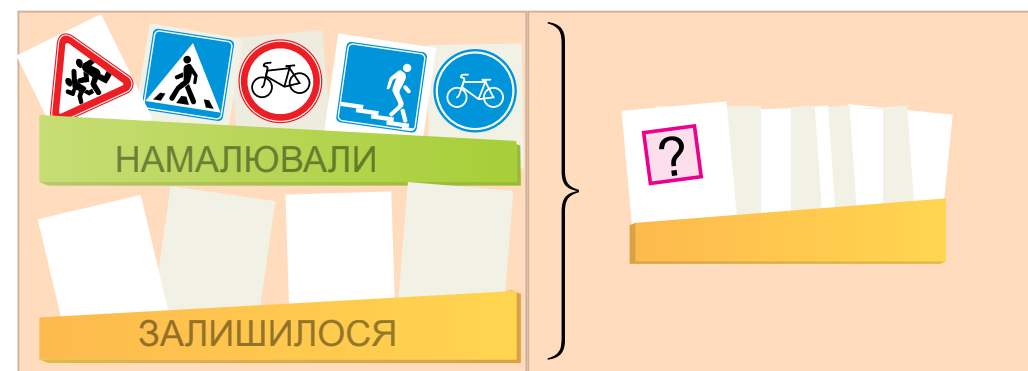
4. Накресли відрізок, довжина якого дорівнює різниці довжин поданих відрізків.

5*. Запиши всі двоцифрові числа, значення яких не змінюється від перестановки цифр у їхньому записі.

6. $10 + 8$ $9 - 5$ $17 - 10$ $13 - 3$
 $7 + 2$ $14 - 1$ $18 - 1$ $4 + 10$

7. Для лепбука учні намалювали 5 дорожніх знаків і залишилося намалювати ще 4. Скільки всього дорожніх знаків треба намалювати?

13

ТАБЛИЦІ ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ЧИСЕЛ

1. $10 = 8 + \square$ $10 = 9 + \square$ $18 - \square = 10$ $11 - \square = 10$

52 2. Перевір таблиці додавання та віднімання числа 2. Поясни обчислення виразів справа.

$$9 + 2 = 11$$

$$11 - 2 = 9$$

+2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	-2
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	

3. $11 - 2 - 5$ $10 - 1 + 2$ $19 - 10 + 2$ $11 - 2 - 9$
 $9 + 2 + 1$ $12 - 1 - 2$ $32 - 30 + 9$ $45 + 1 - 6$

49 4. Спочатку на килимку було 9 учнів, а потім до них приєдналося ще 2. Скільки всього учнів стало на килимку? $\blacktriangle$ Зміни запитання, щоб задача розв'язувалася відніманням.

5. За малюнками склади та порівняй задачі.

?, на 2 менше

На скільки більше?

6. Накресли відрізок, на 2 см коротший від поданого.

7*. Запиши всі двоцифрові числа, у яких одиниць на 3 більше за кількість десятків.

8. $10 - 1 + 2$ $12 - 10 + 9$ $6 + 3 + 2$ $11 - 2 - 6$
 $59 - 50 + 2$ $19 - 10 + 2$ $11 - 2 - 9$ $9 + 2 - 11$

9. У класі 9 учнів малюють листочки, а вирізують — на 2 більше. Скільки учнів вирізують листочки?

1. Перевір за таблицею, які випадки додавання та віднімання числа 3 ти знаєш. Поясни додавання і віднімання числа 3 з переходом через розряд.

+3	1	2	3	4	5	6	7	8	9	-3
	4	5	6	7	8	9	10	11	12	

$8 + 3 = ?$ $9 + 3 = ?$ $11 - 3 = ?$ $12 - 3 = ?$

2. $10 + 2 - 3$ $15 - 6 + 5$ $14 - 4 + 20$
 $30 + 20 - 40$ $9 + 2 + 1$ $12 - 3 + 6$

3. За малюнками склади задачі, розв'яжи і порівняй їх.

На скільки більше?

4. Накресли відрізок, на 3 см довший за поданий.

5. $3 \text{ м } \square 12 \text{ дм}$ $15 \text{ см } \square 1 \text{ дм } 5 \text{ см}$ $87 \text{ см } \square 9 \text{ дм}$

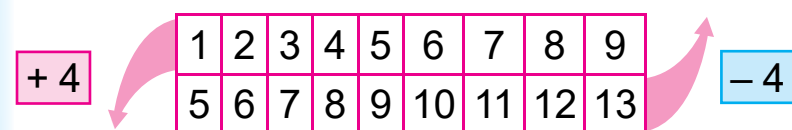
6*. Запиши число 5 сімома однаковими цифрами і знаками дій.

7. За тиждень продали 9 смартфонів, а за наступний — на 3 смартфони більше. Скільки смартфонів продали наступного тижня?

8. $12 - 3 + 1$ $11 - 2 + 3$ $11 - 3 - 5$ $6 + 3 + 2$
 $18 - 10 + 3$ $10 - 2 - 8$ $13 - 1 - 3$ $9 + 3 + 1$

1. Збільш на 3 числа 8, 9, 30, 80.   Зменш на 3 числа 10, 11, 12, 63.

2. Які випадки з таблиць додавання та віднімання числа 4 ти знаєш? Поясни за записами обчислення з переходом через розряд.

$$7 + 4 = 11$$

$$\begin{array}{r} 1 \ 3 \\ \hline 7 + 4 = 11 \end{array}$$

$$12 - 4 = 8$$

$$\begin{array}{r} 2 \ 2 \\ \hline 12 - 4 = 8 \end{array}$$

3. $11 - 4 + 10$ $18 - 10 + 4$ $7 + 4 - 2$ $8 + 4 - 3$
 $12 - 3 + 4$ $9 + 3 - 4$ $8 + 3 - 4$ $9 + 2 - 3$

4. $\begin{matrix} > \\ < \\ = \end{matrix}$ $9 + 2 \square 12 - 3$ $14 - 1 \square 8 + 4$
 $5 + 4 \square 14 - 4$ $12 - 4 \square 7 + 4$

5. Для тренувань з настільного тенісу закупили 13 пластмасових м'ячиків, а ракеток — на 4 менше. Скільки ракеток закупили? $\blacktriangle$ Склади задачу про ракетки й гумові м'ячі для гри у великий теніс із запитанням: *На скільки..?*

6. Обчисли довжину ламаної.

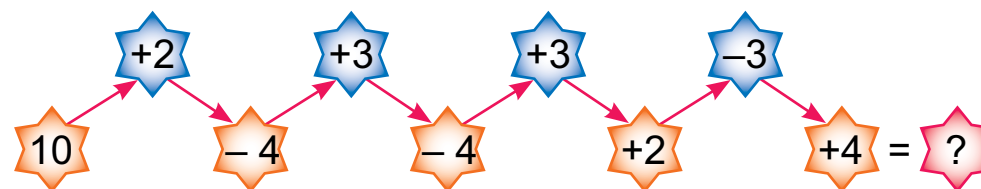

7*. Запиши число 10 не менше ніж чотирма однаковими цифрами і знаками дій.

8. $13 - 4 + 3$ $9 + 2 - 4$ $7 + 4 - 3$ $12 - 4 + 3$
 $8 + 4 - 1$ $9 + 4 - 10$ $5 + 4 + 4$ $18 - 10 + 4$

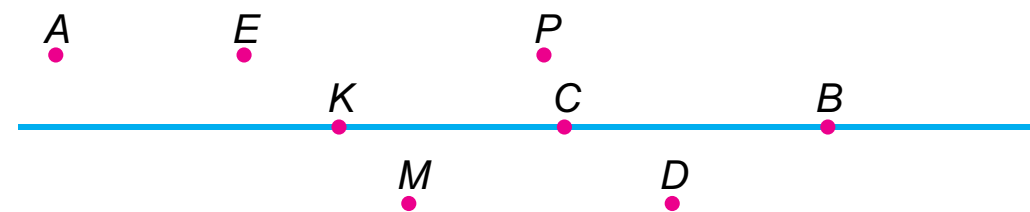
9. На майданчику 12 дітей грало у квача, а в настільний теніс — на 4 менше. Скільки дітей грало в настільний теніс?

1. Хто швидше обчислить?

2. У математиці числа, величини, геометричні фігури позначають *буквами латинського алфавіту*. Розглянь його на першому форзаці. Прочитай букви.

3. Точки позначають *великими буквами латинського алфавіту*. Назви точки, які лежать: на прямій, нижче від прямої, вище від прямої.

4. $12 - 3$ $7 + 4 - 3$ $39 - 30 + 4$ $8 + 4 - 12$

$\blacktriangle$ Склади різні задачі за першим виразом.

5*. Запиши число другого десятка, у якому кількість десятків на 6 менша від кількості одиниць.

6. Порівняй дві задачі. Що в них подібне й відмінне?

1) У футбол грало 12 дітей, а в баскетбол — на 4 дітей менше. Скільки дітей грало в баскетбол?

▲ Скільки всього дітей грало у футбол і баскетбол? Склади вираз. Обчисли за лінійкою.

2) У баранця грало 12 хлопчиків і 4 дівчинки. На скільки більше грало хлопчиків, ніж дівчаток?

7. $12 - 0 - 4$ $58 - 50 + 3$ $9 + 2 - 3$ $77 - 70 + 4$

8. У гуртку моделювання 12 дітей, а в шаховому гуртку — на 3 менше. Скільки дітей у шаховому гуртку?

1.

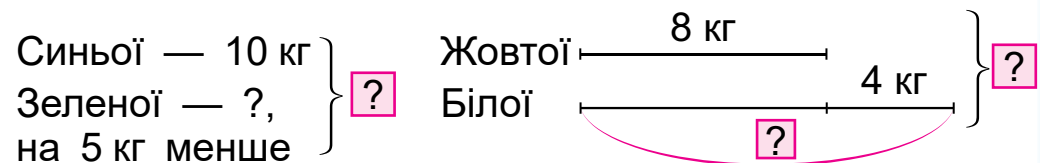
2. $8 + 1$
 $8 + 2$
 $8 + 3$
 $8 + 4$
 Досліді у виразах: який доданок сталий? Який доданок змінюється? Позначимо другий доданок буквою a . Складемо вираз: $8 + a$. Якщо $a = 1$, то $8 + a = 8 + 1 = 9$. Знайди суму $8 + a$, якщо $a = 3$, $a = 4$, $a = 2$.

3. Знайди суму $9 + a$, якщо $a = 2$, $a = 3$, $a = 4$.

4. Знайди різницю $a - 4$, якщо $a = 12$, $a = 13$.

5. За малюнками склади задачі про масу фарби.

▲ Склади вирази, щоб дізнатися, скільки всього кілограмів синьої і зеленої фарби, білої і жовтої фарби. Обчисли за лінійкою.

6*. Накресли пряму. Постав на ній точки A , B , C так, щоб $AC = 3$ см, $BC = 4$ см.

7. Обчисли: $a + 4$, якщо $a = 6, 7, 8, 9, 10, 20$;
 $a - 3$, якщо $a = 7, 10, 11, 13, 14$.

8. Підлогу спортзалу фарбувало 9 чоловіків, а жінок — на 3 більше. Скільки жінок фарбувало підлогу? ▲ Скільки всього осіб фарбувало підлогу?

1.

a	2	3	4	7	9
$a + 3$					

a	8	10	11	12	13
$a - 4$					

2. Поясни додавання та віднімання числа 5 з переходом через розряд. Перевір результати таблиці.

$8 + 5 = 13$

$14 - 5 = 9$

3. Розташуй значення виразів у порядку зростання і прочитай слово з тією інтонацією, на яку вказує знак оклику.

$6 + 5 - 4$	І	$12 - 5 + 4$	Ъ
$9 + 4 - 5$	Н	$12 - 1 - 5$	С
$14 - 5 + 3$	!	$12 - 2 - 5$	О

4. На клумбі розквітло 12 кущів червоних хризантем, а білих — на 5 менше. Кущів чорнобривців розквітло стільки ж, скільки червоних і білих хризантем разом. Скільки кущів білих хризантем розквітло? Скільки — кущів чорнобривців?

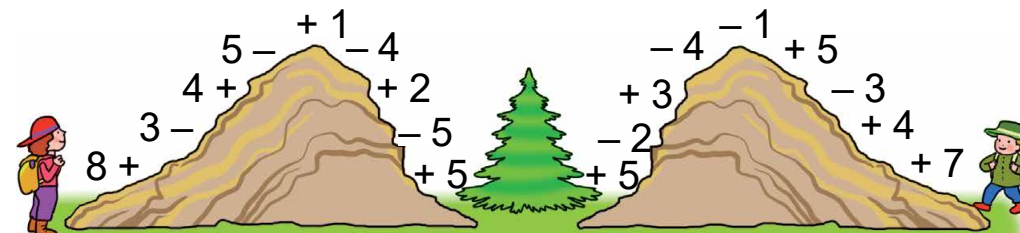
5. Накресли два трикутники. Проведи в одному відрізок так, щоб утворилося два трикутники, а в іншому — так, щоб відрізок поділив його на трикутник і чотирикутник.

6*. Улянка збрала жолуді, каштани і ялинові шишки для поробок. Причому жолудів було 14. Це на 5 більше, ніж шишок, і на 9 більше, ніж каштанів. Скільки каштанів і шишок збрала Улянка?

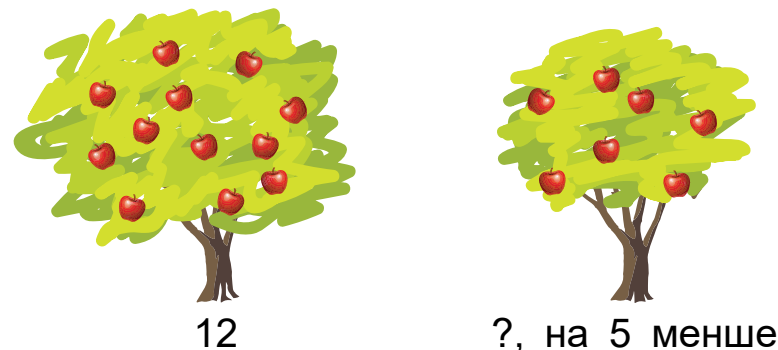
7. На одній гілці берези вже пожовтіло 9 листочків, а на другій — на 4 листочки більше. Скільки жовтих листочків на другій гілці?

8. $5 + 2 + 5$	$13 - 4 - 1$	$12 - 3 + 5$
$0 + 9 + 4$	$8 + 5 - 8$	$14 - 5 - 9$

1. Хто швидше перейде гору до ялинки?

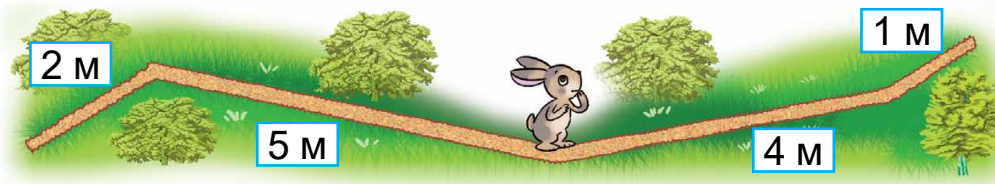
2. Склади задачу за малюнком.

3. Першого дня зібрали 20 кг груш, а другого — ще 30 кг. На скільки більше кілограмів груш зібрали другого дня? Зміни запитання так, щоб задача розв'язувалася дією додавання.

$12 - 4 \square 9$	$7 + 4 \square 11$	$11 - 3 \square 6$
$13 - 5 \square 7$	$14 - 5 \square 9$	$8 + 5 \square 14$

5. Яка довжина стежинки, що нею блукав зайчик у садку?

6. Виноградного соку було 13 л, а грушевого — на 4 л менше. Скільки літрів грушевого соку було?

7. $6 + 5 - 3$ $11 - 5 + 3$ $15 - 5 - 4$
 $12 - 4 + 5$ $13 - 4 + 5$ $7 + 4 - 11$

1. Збільш або зменш число, щоб дістати 10.

6   8   15   7   18   20

2. З кожної рівності склади по 3 рівності за зразком.

$5 + 4 = 9$ $4 + 5 = 9$ $9 - 5 = 4$ $9 - 4 = 5$

$30 + 10 = 40$ $60 + 5 = \square$ $\square + 80 = 84$

3. Поясни способи додавання та віднімання числа 6. Перевір таблицю.

$5 + 6 = 11$, бо $6 + 5 = 11$

$7 + 6 = 13$

$3 + 3$

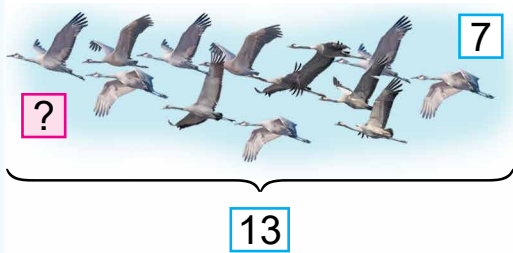
$+6$

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	8	9	10	11	12	13	14	15

 -6 $14 - 6 = \square$

$4 + 2$

4. У вирій відлітало 13 журавлів. Серед них було 7 молодих журавлів. Скільки старих журавлів летіло у вирій?

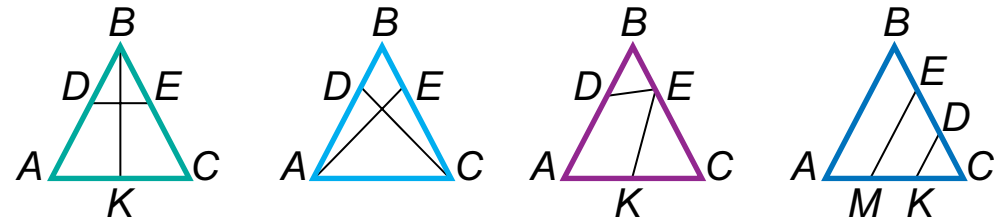

Залишилося — ?

5. 12 лелек ходило зораним полем. Двоє лелек полетіло. Скільки лелек залишилося на полі?

6. $5 + 6 - 4$ $8 + 6 - 5$ $13 - 6 + 5$ $15 - 6 + 4$
 $38 - 30 + 6$ $12 - 6 - 6$ $74 - 70 + 4$ $19 - 10 + 6$

7. Скільки трикутників, чотирикутників на кожному малюнку? Накресліть два трикутники і проведіть у них по два відрізки по-іншому.

8. Над селом пролітало у вирій 11 зграй ластівок і лелек. Зграй ластівок було 7. Скільки зграй лелек пролітало над селом?

9. $13 - 6 + 4$ $5 + 6 - 4$ $7 + 6 - 5$
 $8 + 6 - 14$ $10 + 3 - 6$ $15 - 6 + 5$

Дужки

1.	Числа	Знайти	Числа	Знайти
	9 і 4	суму	4 і 5	суму
	11 і 3	різницю	14 і 5	різницю
	12 і 5	різницю	20 і 1	різницю

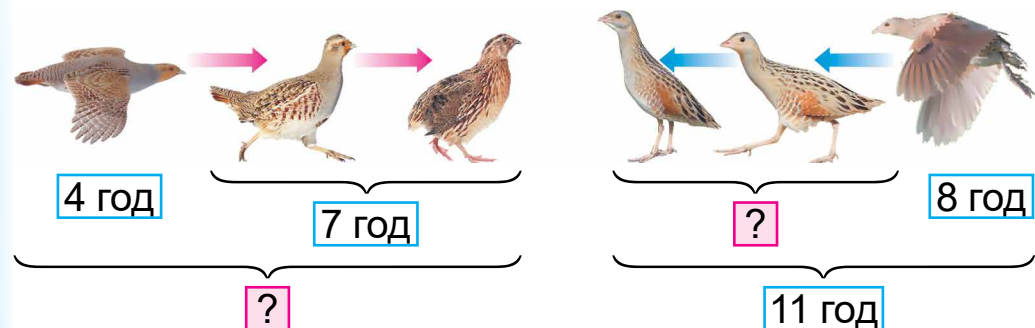
2. 1) Від числа 10 відними суму чисел 3 і 5. Якщо треба додати або відняти суму чи різницю, то її записуємо в дужках: $10 - (3 + 5) = 2$.

2) До 7 додай різницю чисел 6 і 3. Запиши цей вираз самостійно.

У виразах із дужками першою виконують дію над числами в дужках.

3. $8 + (9 - 4)$ $13 - (10 - 5)$ $15 - (3 + 5)$
 $3 + (15 - 6)$ $12 - (8 + 4)$ $14 + (11 - 10)$

4. 1) Перепілка протягом дня 4 год летіла у вирій, а 7 год бігла і йшла. Скільки всього годин протягом дня перепілка летіла, бігла і йшла у вирій?

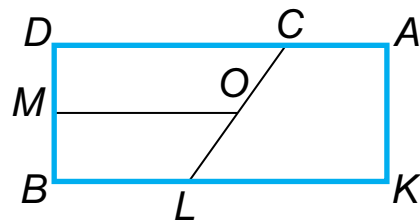
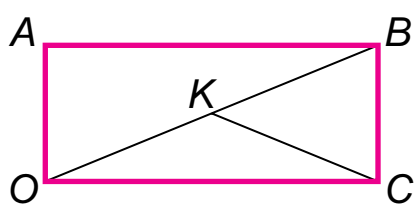

2) Деркач протягом дня може 11 год мандрувати в теплі краї. З них 8 год — летіти, а решту часу — іти й відпочивати. Скільки годин протягом дня деркач може йти й відпочивати?

▲ Порівняй задачі та їх розв'язання. Що в них цікавого?

5*. Сума двох чисел дорівнює 10. Якщо від одного доданка відняти 2, а до другого додати 2, то дістанемо однакові результати. Знайди ці доданки.

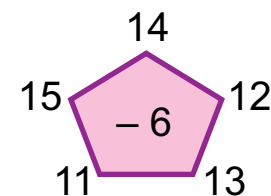
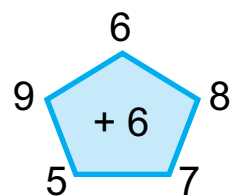
6. Скільки трикутників, чотирикутників? Назвіть їх.

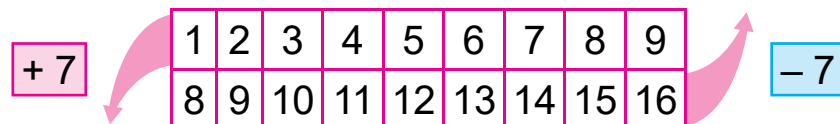
7. Стрижі відлетіли у вирій у липні, а дикі гуси — у жовтні. На скільки місяців пізніше відлетіли дикі гуси?

8. $5 + 8 \square 8 + 5$ $14 - 6 \square 13 - 6$
 $11 + 1 \square 12 + 1$ $34 - 4 \square 36 - 6$
 $1 + 48 \square 78 - 1$ $9 + 3 \square 15 - 1$

1.

2. Поясни, як додавали та віднімали число 7. Перевір таблицю.

$4 + 7 = 11$, бо $7 + 4 = 11$ $15 - 7 = 8$ $9 + 7 = 16$
 $12 - 7 = 5$, бо $12 = 5 + 7$ $5 \quad 2$ $1 \quad 6$

3. Білочка повісила на гілки дерев 6 білих грибів, 7 лисичок, а опеньків — стільки, скільки білих і лисичок разом. Скільки опеньків повісила білочка?

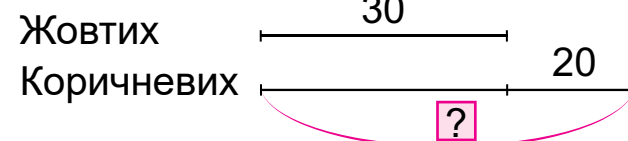
▲ Заміни число 6 на 8. Досліди, що зміниться.

4. $9 + 6 - 7$ $7 + 7 - 5$ $14 - (7 + 7)$
 $5 + 7 - 4$ $8 + 4 - 7$ $10 + (15 - 7)$

5. За короткими записами й малюнками склади задачі про зернята і листочки та розв'яжи їх.

Миша — 8 з.
Хом'як — ?, на
40 з. більше

6*. На узліссі росте 8 листяних дерев і 5 ялинок. На 3 деревах пожовтіло листя. На скількох деревах листя ще зелене?

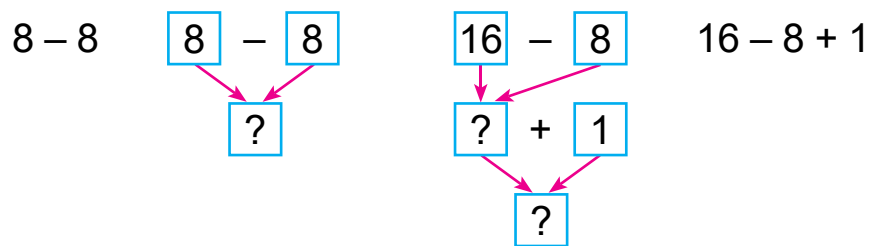
7. Побудуй пряму й відрізок так, щоб вони мали спільну частину.

8. $12 - 7 + 6$ $8 + 3 - 7$ $13 - 7 + 5$ $14 - (8 + 6)$
 $17 - 7 + 4$ $7 + 7 - 6$ $14 - (9 + 4)$ $13 - (9 + 4)$

Задачі на 2 дії

1. Зменш кожне із чисел: 11, 13, 15, 14 на 7, на 6. Збільш кожне із чисел: 5, 6, 7, 8, 9 на 7, на 6.

2. За схемами міркувань поясни, як знайти значення виразів. Склади схеми до інших виразів та обчисли.

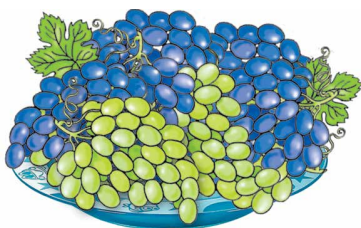

15 - 4 + 2   13 - 3   18 - 6   18 - 8 + 7

3. Чим відрізняються задачі? Чи можна другу задачу розв'язати однією дією? Як одержали другу задачу з першої?

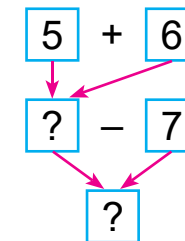
1) У вазі 5 грон білого винограду і 6 грон синього. Скільки всього грон винограду у вазі?

2) У вазі 5 грон білого винограду і 6 грон синього. З'їли 7 грон. Скільки грон винограду залишилося?

План розв'язування:

- Скільки всього грон винограду у вазі?
  - Скільки грон винограду залишилося?
- 1) $5 + 6 = 11$ (гр.)
 2) $11 - 7 = 4$ (гр.)

Відповідь: залишилося 4 грона.

4. Побудуй два відрізки АВ і МК так, щоб вони мали спільну частину.

5. $\begin{array}{|c|} \hline > \\ \hline \end{array}$ 8 кг $\square$ 4 кг + 3 кг   8 л + 2 л $\square$ 6 л
 $\begin{array}{|c|} \hline < \\ \hline \end{array}$ 1 кг + 2 кг $\square$ 1 кг   10 л - 6 л $\square$ 4 л

6. $7 + 7 - 1$ $13 - 8 - 5$ $(9 + 3) - 2$ $84 - 4 + 6$
 $5 + 6 - 4$ $12 + 2 - 7$ $(17 - 7) + 6$ $36 - 6 + 8$

7. Зібрали 5 кг груш і 6 кг яблук. Із 7 кг фруктів зробили сік. Скільки кілограмів фруктів залишилося?

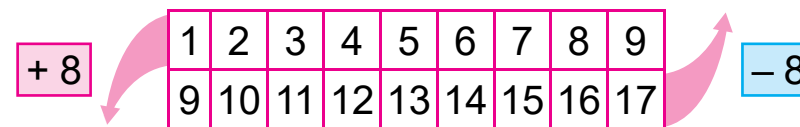
1. Добери числа, щоб рівності були істинними.

$\square + 6 = 13$ $\square - 5 = 7$ $13 - \square = 8$ $15 - \square = 8$

2. Поясни прийоми додавання та віднімання числа 8. Перевір результати таблиці.

$3 + 8 = 11$, бо $8 + 3 = 11$

$8 + 8 = 16$
 $\begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline 6 \\ \hline \end{array}$

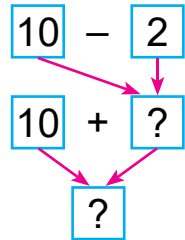

$17 - 8 = 9$
 $\begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array}$

3. $13 - 3 + 6$ $15 - 8 - 7$ $11 + 1 - 8$ $4 + 8 + 6$
 $11 - 8 - 3$ $11 - 3 + 8$ $20 - 0 - 10$ $7 + 8 - 5$

4. Першого дня діти виліпили 10 грибочків, а другого — на 2 грибочки менше. Скільки всього грибочків виліпили діти за два дні? Склади план розв'язування задачі за коротким записом і схемою міркувань.

5. I — 10 гр.
II — ?, на 2 гр. менше } ?

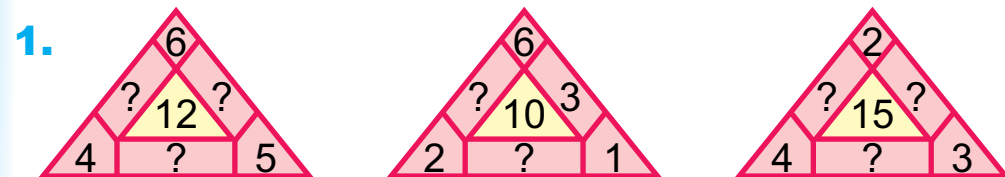
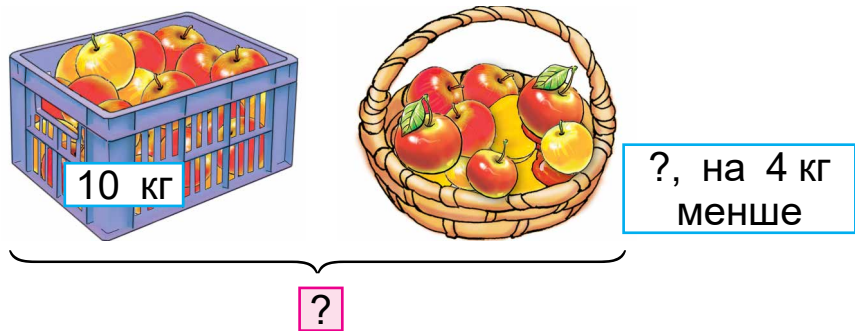
5. Ламана має 2 ланки. Довжина першої ланки 7 см, а другої — на 3 см менша. Яка довжина ламаної? Накресли таку ламану.

6*. Побудуйте 3 багатокутники так, щоб кількість сторін у кожній наступній фігурі збільшувалася на 1.

7. Обчисли. Випиши вирази з від'ємником 8.

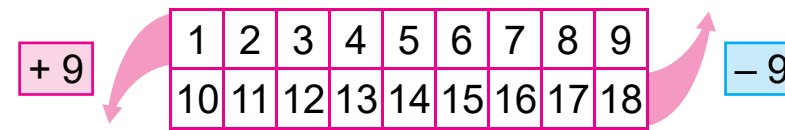
8 + 8   13 - 8   8 - 4   16 - 8   38 - 8

8. За малюнком склади і розв'яжи задачу.

2. За записами поясни різні способи додавання та віднімання числа 9. Перевір результати таблиці.

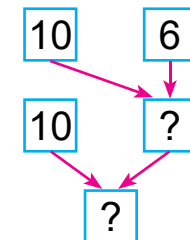
8 + 9 = 17, бо 9 + 8 = 17

9 + 9 = 18
1 8
16 - 9 = 7
6 3

3. 13 - 9 + 8   5 + 9 - 1   7 + 9 - 10
6 + 9 - 5   12 - 9 + 4   10 + 4 - 9

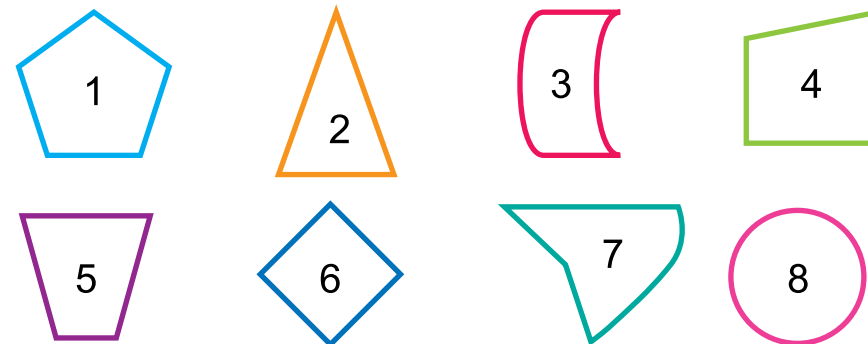
4. Для перемелювання на борошно привезли 10 мішків зерна пшениці, а жита — на 6 мішків менше. Скільки всього мішків зерна привезли? За схемою міркувань склади план розв'язування задачі.

▲ Заміни 6 на 5. Що зміниться в розв'язанні?

5. Які фігури не є багатокутниками?

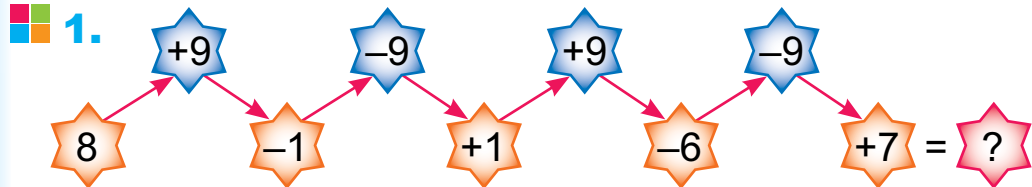
6*. Накресліть трикутник. Поділіть його двома відрізками на 3 трикутні частини.

7. 3 поля привезли 8 мішків гречки, а проса — на 2 мішки менше. Скільки всього мішків зерна привезли з поля?

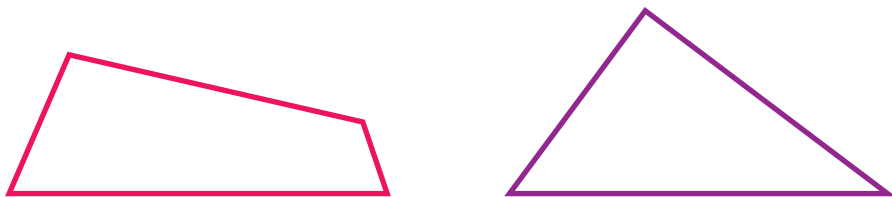
8. Розташуй букви в порядку зменшення значень виразів і запиши слово.

$5 + 9 - 7$	М	$17 - 9 + 5$	Ф
$13 - 9 + 8$	Е	$6 + 8 - 9$	Е
$3 + 9 - 8$	Р	$15 - 9 + 5$	Р

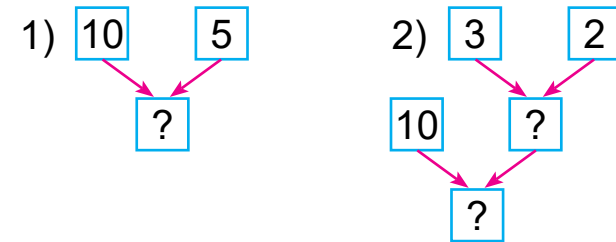
2. Ламана має ланки завдовжки 4 см, 9 см і 2 см. Яка довжина ламаної?

3. Знайди суму довжин сторін чотирикутника. Знайди периметр трикутника.

Сума довжин усіх сторін многокутника — це **периметр** многокутника.

4. 1) 3 грядки принесли 10 червоних і жовтих помідорів. За обідом з'їли 5 помідорів. Скільки помідорів залишилося після обіду? Розглянь першу схему.

Замінимо в умові число 5 словами 3 червоних і 2 жовтих. Прочитай нову задачу.

2) 3 грядки принесли 10 червоних і жовтих помідорів. За обідом з'їли 3 червоних і 2 жовтих помідори. Скільки помідорів залишилося після обіду?

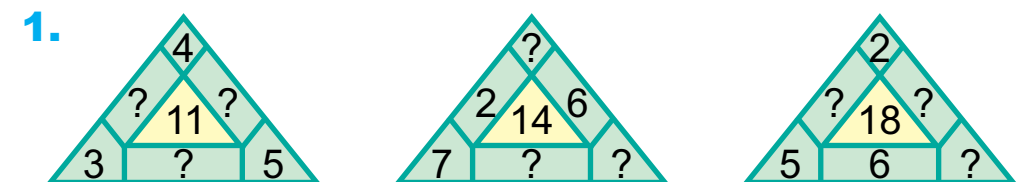
Що змінилось у другій схемі, у розв'язанні?

3 яких простих задач складено другу задачу?

5*. Запиши число 8 шістьма двійками та знаками дій.

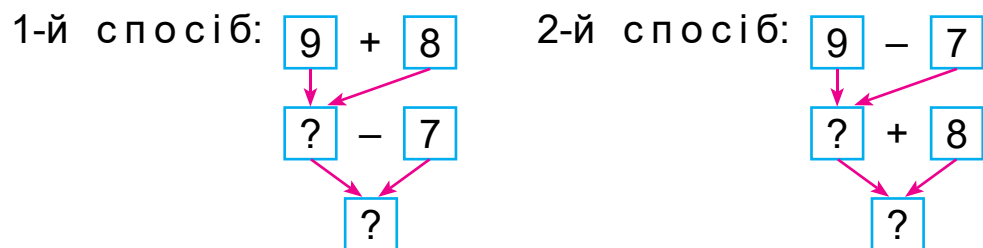
6. Дідусь зірвав з дерева 18 горіхів. Пригостив дівчинку 3 горіхами, а 7 горіхів віддав хлопчикам. Скільки горіхів залишилося в дідуся?

7. $5 + 8$	$14 - 9$	$3 + 8$	$6 + 6$	$15 - 7$
$11 - 2$	$9 + 6$	$8 + 6$	$13 - 7$	$12 - 9$

2. До озера з дорослими прийшло 9 хлопчиків і 8 дівчаток. 7 дітей пішло купатися. Скільки дітей

залишилося на березі? Розв'яжи задачу двома способами за схемами міркувань.

3. На берегах озера росте 15 верб і вільх. На 3 вільхах і 5 вербах пожовтіло листя. Скільки дерев залишилося зеленими? Поясни розв'язання кожним способом.

- 1-й спосіб: 2-й спосіб:
 1) $15 - 5 = 10$ (д.)   1) $5 + 3 = 8$ (д.)
 2) $10 - 3 = 7$ (д.)   2) $15 - 8 = 7$ (д.)

4. Знайди периметри трикутників.

5*. Знайди в кожному ряді «зайве» число. Поясни.

- 1) 31, 33, 73, 38, 39   2) 88, 66, 68, 55, 33
 3) 20, 40, 60, 70, 100   4) 21, 13, 41, 61, 91

6. $\begin{array}{l} > \\ < \\ = \end{array}$ $16 - 9 \square 15 - 8$ $16 - 7 \square 12 - 9$ $3 + 9 \square 4 + 8$
 $9 + 7 \square 6 + 9$ $8 + 9 \square 10 + 7$ $5 + 3 \square 7 + 9$

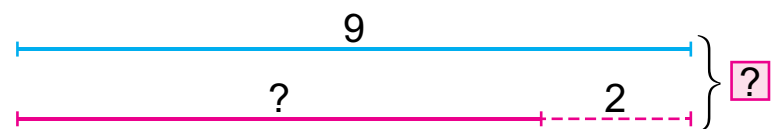
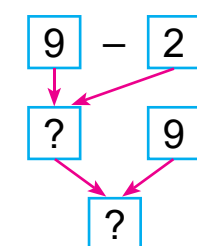
7. На озері плавало 13 диких качок. Полетіло 3 качки, а потім — ще 2. Скільки качок залишилося?

8. З кожної пари виразів випиши вираз із меншим значенням.

- $15 - 8$ і $13 - 7$ $10 - 7$ і $14 - 9$ $8 + 7$ і $9 + 5$
 $3 + 8$ і $5 + 7$ $12 - 3$ і $16 - 8$ $6 + 9$ і $8 + 9$

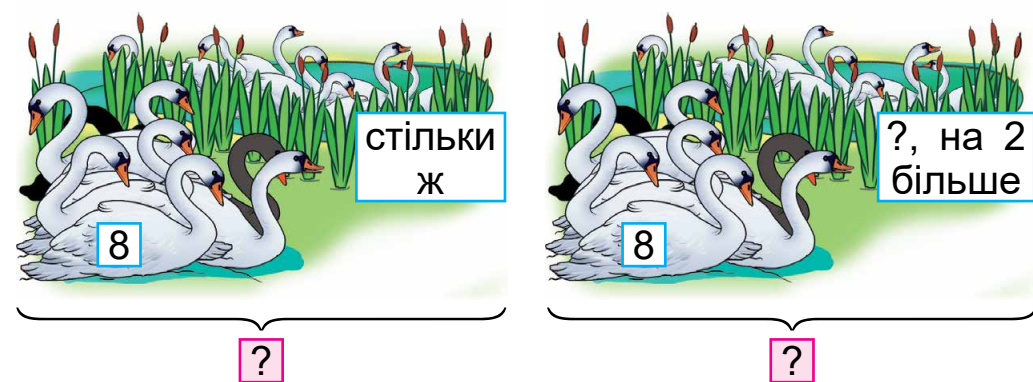
1. $15 - (9 - 3)$ $16 - (7 + 2)$ $8 + (2 + 5)$
 $15 - 9 - 3$ $16 - 7 + 2$ $8 + 2 + 5$

2. В одному табуні було 9 диких гусей, а в другому — на 2 менше. Обидва табуни полетіли у вирій разом. Скільки всього диких гусей полетіло у вирій?

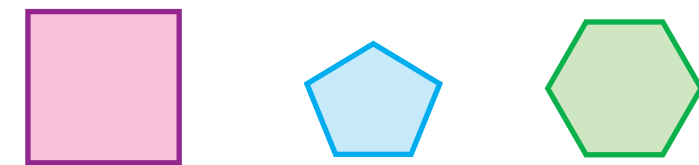

Заміни менше на більше. Що змінилося в розв'язанні задачі?

3. Склади та розв'яжи задачі за малюнками. Порівняй.

4. Знайди периметри фігур.

5*. Скільки двоцифрових чисел, що починаються цифрою 3, можна записати цифрами 0, 3, 5, 9?

6. На екскурсію до страусиної ферми з учителем поїхало 30 учнів і 6 батьків. Скільки всього осіб поїхало на екскурсію?

7. Порівняй пари виразів у стовпчиках і їх значення.

$14 - 6 - 6$	$7 + 5 + 1$	$16 - 8 + 1$
$14 - (6 - 6)$	$7 + (5 + 1)$	$16 - (8 + 1)$

Прямий кут

1. Запиши букви в порядку обчислення кругових виразів і прочитай слово.

$16 - 9 - 5$	Л	$6 + 9 - 5$	Щ
$10 + 8 - 9$	И	$13 - 3 + 6$	А
$9 + 3 + 1$	Н	$2 + 9 - 5$	І

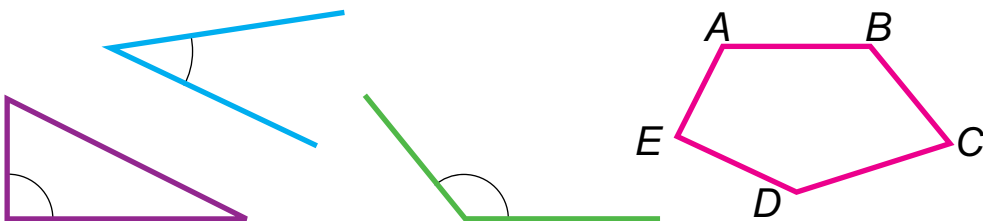

2. Обабіч алеї парку діти налічили 6 дубів, а лип — на 4 більше. Скільки всього дерев росло обабіч алеї? Склади подібну задачу за виразом $8 + (8 - 3)$.

3. Вирвіть з паперу круг і згорніть його, як на малюнку. Порівняйте одержані кути. Такі кути називають *прямими*.

4. У косинця один кут *прямий*, а два інших — *непрямі*.

Кут, менший від прямого, називають *гострим* кутом. Кут, більший від прямого, називають *тупим* кутом.

За допомогою косинця знайди в п'ятикутнику прямий кут, тупі кути й гострий кут.

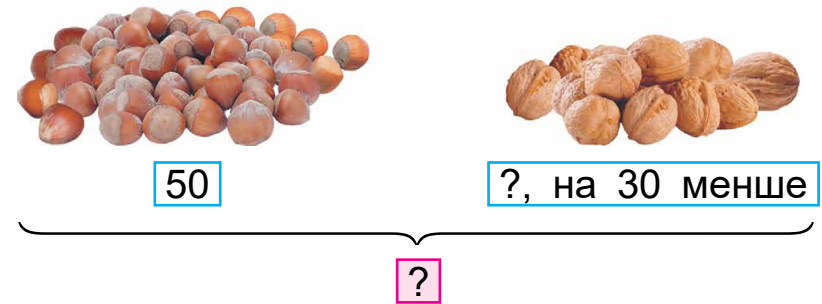
5. Обчисли вирази. З кожної рівності склади ще по 3 рівності за зразком.

$8 + 6 = 14$	$6 + 8 = 14$	$14 - 6 = 8$	$14 - 8 = 6$
$30 + 1$	$7 + 9$	$40 + 5$	

6*. Знайди всі пари одноцифрових чисел, сума й різниця яких закінчуються однаковими цифрами.

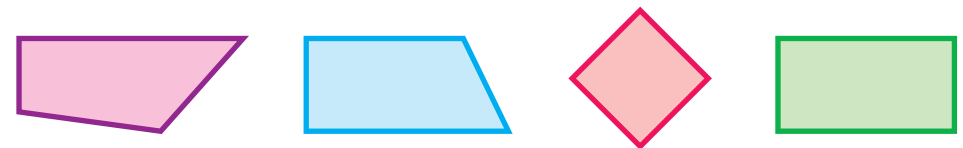
$43 - 3$	$34 - 30$	$45 - (30 + 10)$	$9 + (16 - 16)$
$60 + 4$	$3 + 50$	$45 - 30 + 10$	$60 - (20 - 10)$

8. Діти принесли в парк для білочок 50 горіхів ліщини, а волоських — на 30 менше. Скільки всього горіхів принесли діти для білочок?

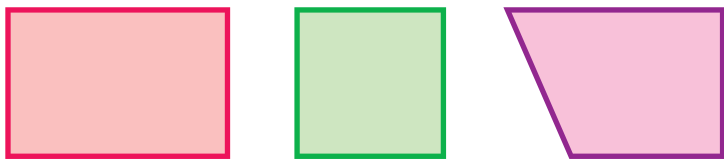
Прямокутник

1. Скільки прямих кутів у кожному чотирикутнику?

Чотирикутник, у якого всі кути прямі, — *прямокутник*.

2. Знайди периметри прямокутників.

3. $\begin{matrix} > \\ < \\ = \end{matrix}$ 3 дм 30 см   26 см 4 дм   5 дм 2 м
5 м 1 м   7 дм 64 см   6 дм 65 см

4. Фермер привіз на ярмарок 7 ящиків помідорів, 2 ящики перцю, а баклажанів — на 6 ящиків більше, ніж помідорів і перцю разом. Скільки ящиків баклажанів привіз фермер? ▲ Склади подібну задачу за виразом $(3 + 4) + 5$.

5. Знайди різницю $a - 9$, якщо $a = 12$, $a = 16$, $a = 14$.

6*. Продавали 6 білих і сірих кролів. Купили 2 сірих кролів, і з'ясувалося, що білих залишилося більше, ніж сірих. Скільки окремо білих і сірих кролів було спочатку?

7. $7 + 9 - 6$ $18 - 9 + 7$ $15 - 8 + 4$ $38 - 30 + 9$
 $6 + 8 - 7$ $16 - 7 + 8$ $13 - 6 + 5$ $47 - 40 - 7$

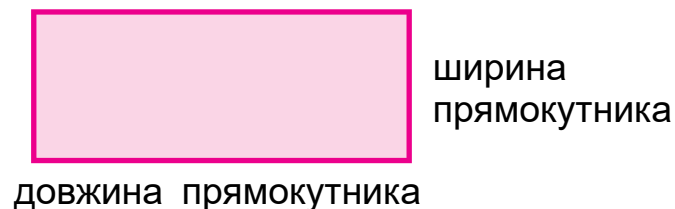
8. Продали 4 мішки капусти, 2 мішки цибулі, а картоплі — на 8 мішків більше, ніж капусти й цибулі разом. Скільки продали мішків картоплі?

Квадрат

1. Обчисли. Випиши лише вирази зі значенням 10.

$7 + 8 - 5$ $17 - 7 - 6$ $16 - 7 + 1$ $14 - 8 + 3$
 $12 - 2 + 1$ $18 - 9 + 1$ $32 - 2 - 20$ $46 - 40 + 4$

2. Вимірй і дізнайся, на скільки сантиметрів довжина прямокутника більша за ширину.

3. Знайди прямокутники, у яких довжина дорівнює ширині.

Прямокутник, у якого всі сторони рівні, — **квадрат**.

4. Побудуй квадрат зі стороною 3 см. Знайди його периметр.

5. З дачі привезли 15 кг слив і 25 кг персиків. Із 5 кг слив зварили варення. Частина персиків роздали, і їх залишилося на 10 кг більше, ніж слив. Скільки кілограмів слив залишилося? Скільки — персиків? Скільки кілограмів персиків роздали?

6*. Які цифри пропущено в істинних рівностях?

0 + = 15   5 - 5 = 3   46 - = 0

7. $24 - 4 + 10$ $4 + 10 - 6$ $34 - 30 + 7$

$11 + 1 - 8$ $30 + 5 - 1$ $8 - 7 + 23$

8. Побудуй прямокутник, у якого ширина 2 см, а довжина — на 3 см більша. Знайди його периметр.

УСНЕ ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ДВОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

40 1. Запиши числа 16, 24, 38, 66, 94 у вигляді суми розрядних доданків.

2. $40 + 20$ $60 + 30$ $70 + 10$ $90 + 10$

3. Розглянь записи та поясни обчислення.

+5 $32 + 24 = \square$ $30 + 20 = 50$ $2 + 4 = 6$ $50 + 6 = 56$

$30 \quad 2 \quad 20 \quad 4$

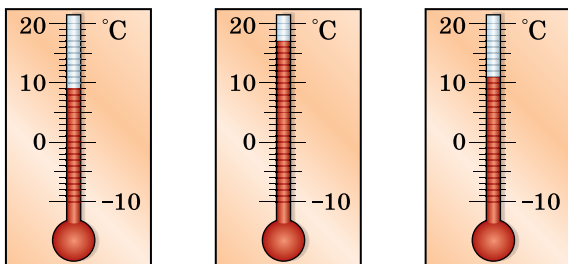
+30 При додаванні двоцифрових чисел десятки додають до десятків, одиниці — до одиниць.

4. За записами поясни обчислення.

$46 + 23 = 40 + 6 + 20 + 3 = 60 + 9 = 69$

+3 5. $35 + 43$ $16 + 72$ $33 + 51$ $17 + 22$

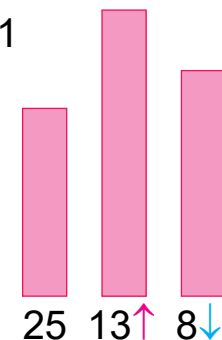
6. Уранці термометр показував 9 градусів тепла. В обід температура підвищилася на 8 градусів, а ввечері — стала на 6 градусів нижчою, ніж в обід. Яку температуру показав термометр увечері?

-8 **=?** 7*. Термометр показує 30 градусів тепла. Яку температуру показують два термометри?

8. $26 + 32$ $55 + 41$ $64 - 22$ $18 + 31$

9. Ціна термометра була 25 грн. Згодом її підвищили на 13 грн, а під час акції — знизили на 8 грн від підвищеної. Яка стала ціна термометра?

1. $50 + 3 + 20$ $40 + 15 + 2$ $60 + 3 + 10 + 6$

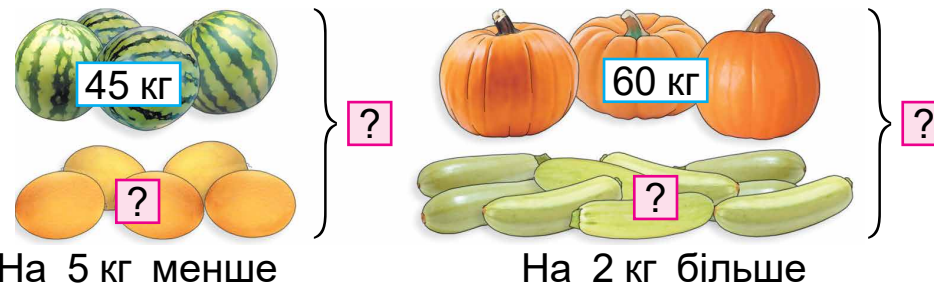
2. Обчисли суми.

$54 + 30$ $54 + 3$ $20 + 54$

$50 \quad 4$ $50 \quad 4$ $50 \quad 4$

3. $60 + 34$ $56 + 30$ $85 + 4$ $60 + 25$

4. За малюнками і короткими записами склади та розв'яжи задачі.

+24 **-16** **+42** **-51** **=?** **6*** Що зміниться в розв'язаннях, якщо замінити числа 5 і 2 на 10?

5. Вимірй і порівняй довжини відрізків.

6*. Потрібно до блузки пришити 7 різнокольорових ґудзиків. Є червоні та зелені ґудзики. Скількома способами це можна зробити?

7*. Як відміряти 6 л води?

8. Випиши вирази зі значенням, меншим від 50.

40 + 15   30 + 19   42 + 4   3 + 45   73 + 4
7 + 42   98 + 20   8 + 41   34 + 60   41 + 11

9. У магазин до обіду завезли 32 кг часнику, після обіду — на 20 кг більше. Скільки всього кілограмів часнику завезли за день?

1. Досліді записи та поясни обчислення.

$$53 + 45 = \square$$

$$50 + 40 = 90 \quad 53 + 40 = 93$$

$$3 + 5 = 8 \quad 93 + 5 = 98$$

$$90 + 8 = 98$$

2. 42 + 23   56 + 32   25 + 54   37 + 21

3. Для лепбука «Транспорт» діти вирізали 15 аплікацій, з них 8 — марки машин. Решта — дорожні знаки. Потім вирішили додати ще 5 знаків. Скільки дорожніх знаків стало в лепбуці? **▲** Які ще запитання можна поставити за умовою задачі?

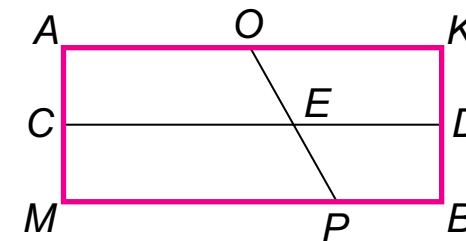
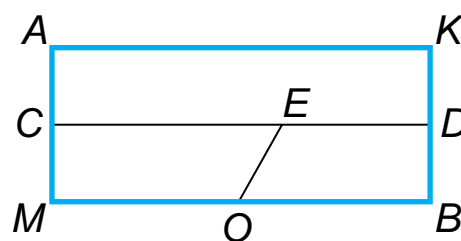
40

4. Складіть і розв'яжіть задачі за короткими записами. Порівняйте задачі та розв'язання.

1) Трамваїв — 3
Тролейбусів — 12
Автобусів — ?, на 10 більше

2) Трамваїв — 3
Тролейбусів — ?, на 9 більше
Автобусів — ?, на 10 більше

5. Знайдіть на першому малюнку 5 чотирикутників, а на другому — 9.

6*. Накресли 2 трикутники так, щоб їх спільною частиною був трикутник.

7. 25 + 44   36 + 52   43 + 34   53 + 32

8. В оновленому автопарку 28 автобусів, з них 13 старих. На маршрут виїхало 9 нових автобусів. Скільки нових автобусів ще не виїхало з автопарку?

1. Розглянь малюнок і записи. Зроби висновок.

$$56 - 24 = \square \quad 50 - 20 = 30 \quad 6 - 4 = 2 \quad 30 + 2 = 32$$

$$50 \quad 6 \quad 20 \quad 4$$

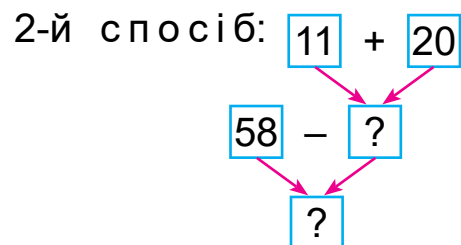
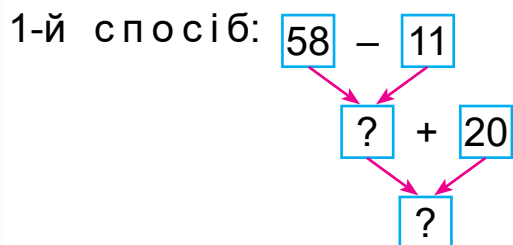
При відніманні двоцифрових чисел десятки віднімають від десятків, одиниці — від одиниць.

41

3. $57 - 13$ $66 - 34$ $18 - 13$ $49 - 25$

4. На військовому летовищі було 12 літаків і гелікоптери. Піднялося в небо 8 літаків. Залишилося 11 літаків і гелікоптерів. Скільки було гелікоптерів?

5. Було 58 військових машин, з них 20 танків та 11 бронемашин. Скільки було іншої техніки? Розглянь два способи розв'язання задачі. Вибери спосіб і запиши розв'язання.

6. $\begin{array}{l} > \\ < \\ = \end{array}$ $65 - 32$ $\square$ $56 - 23$ $100 - 60$ $\square$ $96 - 54$
 $67 + 21$ $\square$ $85 - 14$ $69 - 18$ $\square$ $87 - 36$
 2 м 3 дм $\square$ 23 дм   46 см $\square$ 3 дм 4 см

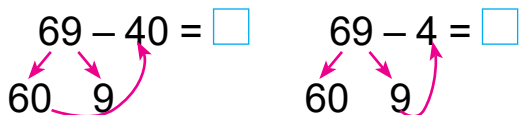
7*. Накресли 2 трикутники так, щоб їх спільною частиною був п'ятикутник.

8. $98 - \square = 56$ $\square + 32 = 78$ $\square - 24 = 65$

9. У літаку були парашутисти. Коли 6 із них стрибнуло, залишилося ще 8 парашутистів з одного боку салону літака і 5 — з іншого. Скільки парашутистів було в літаку? Скористайся схемою:

$$\square + \square + \square = \square$$

1. Поясни обчислення.

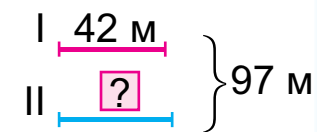
42

43

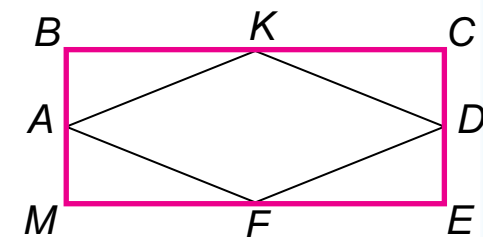
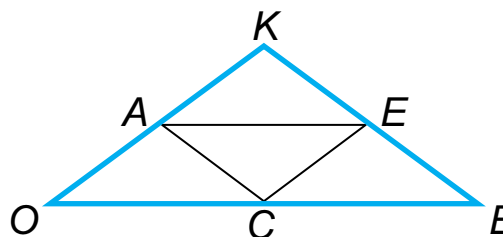
2. $64 + 4 + 30$ $38 - 6 - 30$ $47 - 4 - 20$
 $32 + 6 - 18$ $75 - 40 - 5$ $84 - 22 - 62$

3. За день 2 бетоновози зробили 16 рейсів на будівництво. Перший зробив 9 рейсів. На скільки менше рейсів зробив другий бетоновоз? $\blacktriangle$ Заміни 16 на 17. Що не змінилося в розв'язанні?

4. За малюнком і схемою склади задачу про асфальтоукладачі.

5. Склади нерівності про число трикутників і чотирикутників на малюнках.

6*. Дві дошки завдовжки 11 м і 12 м збили в одну так, що їх загальна довжина стала 20 м. Яка довжина здвоєної частини цієї дошки?

7. На будівництві працює 65 робітників. 3 них 24 жінки. Кого більше на будівництві — жінок чи чоловіків — і на скільки більше?

8. $\begin{array}{l} > \\ < \\ = \end{array}$ $34 + 40$ $\square$ $98 - 20$ $76 - 5$ $\square$ $21 + 50$
 $96 - 50$ $\square$ $59 - 13$ $38 - 6$ $\square$ $65 - 44$

53

+27

-40

+6

-24

+8

=?

ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ДВОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

37

1. $7 + \boxed{5\ 6\ 7\ 8\ 9}$ $40 + \boxed{16\ 17\ 18\ 19}$

2. Обчисли вирази зручним способом.

$30 + 4 + 60 + 5$ $20 + 8 + 50 + 1$ $40 + 7 + 30 + 2$

+25

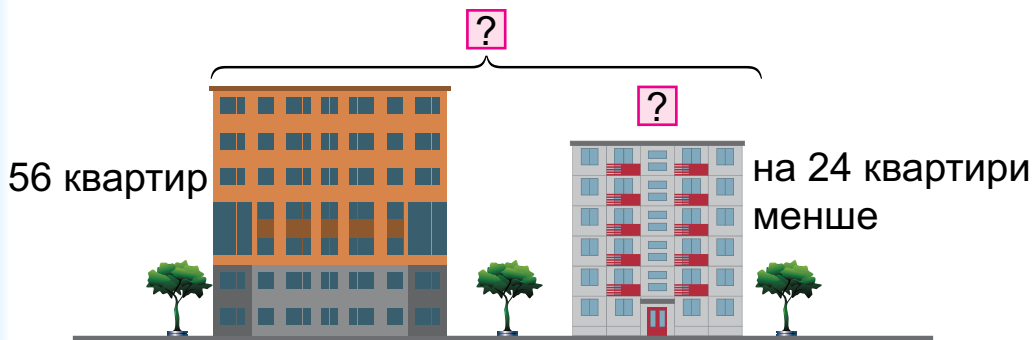
3. Розглянь записи та поясни обчислення.

$28 + 59 = \square$ $20 + 50 = 70$ $8 + 9 = 17$
 $20\ 8\ 50\ 9$ $70 + 17 = 87$ $28 + 59 = 87$

-30

4. Щоб зробити 85 кг розчину для укладання цегли, узяли 20 кг води, 13 кг цементу й пісок. На скільки кілограмів більше взяли піску, ніж цементу?

5. За малюнком склади задачу.

+8

6. Пояснить одне одному, як обчислити вирази.

$39 + 24$ $47 + 46$ $28 + 37$ $56 + 39$

-10

7*. Знайди периметр квадрата зі стороною 12 см.

+9

8. На будівництво перша вантажівка зробила 8 рейсів із цеглою, а друга — на 4 рейси більше. Скільки всього рейсів зробили обидві вантажівки?

=?

9. $26 + 61$ $57 + 22$ $75 - 13$ $42 + 48$

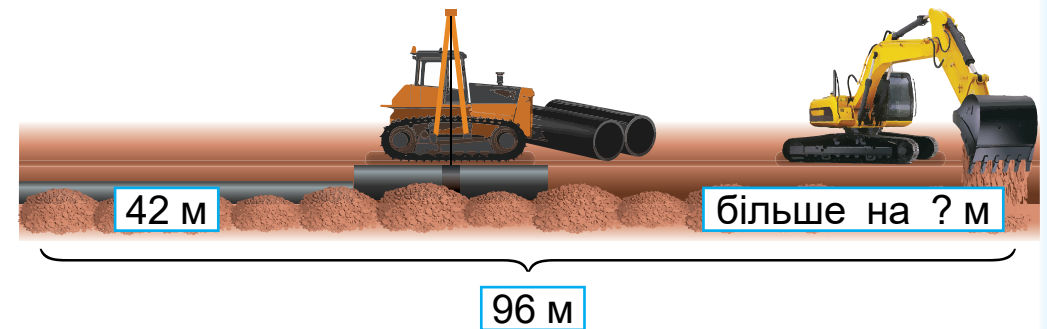
1. Розглянь записи та поясни обчислення.

$76 + 4 = \square$ $48 + 6 = \square$ $17 + 23 = \square$
 $6 + 4 = 10$ $8 + 6 = 14$ $7 + 3 = 10$
 $70 + 10 = 80$ $40 + 14 = 54$ $10 + 20 = 30$

2. Які рівності хибні? Обчисли та запиши правильно.

$65 + 8 = 73$ $56 + 4 = 60$ $87 + 4 = 92$ $71 + 9 = 80$
 $36 + 9 = 44$ $47 + 5 = 97$ $58 + 4 = 89$ $26 + 6 = 32$

3. На будівництві трубопроводу екскаватор прокопав 96 м траншеї, а трубокладальник уклав 42 м труб. На скільки метрів більше залишилося укласти труб, ніж уклали?

4. Біля новобудови першого дня проклали 48 м водопроводу, другого — 45 м, а третього — на 46 м менше, ніж першого і другого дня разом. Скільки метрів водопроводу проклали третього дня?

▲ Порівняй у нерівностях кількість метрів водопроводу, які прокладали кожного дня.

5*. Побудуй прямокутник, ширина якого 2 см і який можна поділити на два квадрати.

80

-6

+24

-8

-7

-40

=?

6. $56 + \square = 98$ $\square - 6 = 48$ $\square - 40 = 37$ $86 - \square = 34$

7. $51 + 20$ $52 + 7$ $39 + 6$ $77 - 30$

$59 - 20$ $47 + 5$ $71 + 6$ $45 + 6$

8. На двох машинах привезли 78 упаковок тротуарної плитки. На першій було 44 упаковки. Якою машиною привезли більше упаковок плитки і на скільки?

1. $14 \xrightarrow{+6} ? \xrightarrow{+5} ? \xrightarrow{-5} ? \xrightarrow{+36} ? \xrightarrow{-50} ? \xrightarrow{+29} = ?$

2. За записами поясни 2 способи обчислень.

$$56 + 24 = \square$$

$$\begin{array}{l} 50 + 20 = 70 \\ 6 + 4 = 10 \\ 70 + 10 = 80 \end{array} \quad \begin{array}{l} 56 + 20 = 76 \\ 76 + 4 = 80 \end{array}$$

3. $43 + 37 - 60$ $54 - 26 + 42$ $24 + 48 + 18$

4. У супермаркет завезли однакову кількість ящиків лимонів і апельсинів. Вивантажили 54 ящики апельсинів і 38 ящиків лимонів. Залишилося вивантажити ще 36 ящиків апельсинів. Скільки залишилося вивантажити ящиків лимонів?

5. За коротким записом склади задачу про завезення в супермаркет фруктів.

Фрукти	Планували	Завезли	Залишилося
Банани	однакову	23 ящ.	45 ящ.
Ківі	кількість	54 ящ.	?

6. Накресли прямокутник, ширина якого 2 см, а довжина на 5 см довша. Знайди його периметр.

7*. Перший доданок збільшили на 8, а другий — зменшили на 15. Як змінилася сума? Перевірте свій висновок на прикладі суми $32 + 25$.

8. $46 + 34$ $27 + 43$ $18 + 25$ $39 + 26$

9. У магазині було стільки ж кілограмів лимонів, скільки грейпфрутів. Після продажу 26 кг лимонів і 49 кг грейпфрутів залишилося 53 кг грейпфрутів. Скільки залишилося кілограмів лимонів?

1. $48 + \begin{array}{|c|} \hline 12 \\ \hline 20 \\ \hline 34 \\ \hline \end{array}$ $54 + \begin{array}{|c|} \hline 14 \\ \hline 26 \\ \hline 47 \\ \hline \end{array}$ $46 + \begin{array}{|c|} \hline 30 \\ \hline 24 \\ \hline 49 \\ \hline \end{array}$ $15 + \begin{array}{|c|} \hline 85 \\ \hline 68 \\ \hline 35 \\ \hline \end{array}$

2. За малюнками поясни, як можна від суми чисел 5 і 3 відняти 2.

  $(5 + 3) - 2 = 8 - 2 = 6$

  $(5 + 3) - 2 = (5 - 2) + 3 = 6$

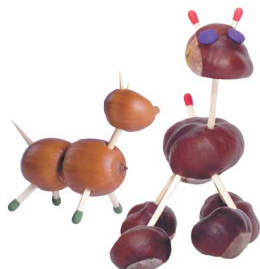
  $(5 + 3) - 2 = 5 + (3 - 2) = 6$

4. Знайди значення виразів різними способами.

$(48 + 36) - 24$ $(56 + 34) - 20$ $(47 + 28) - 6$

Щоб відняти число від суми, можна, якщо це можливо, відняти число від одного доданка і різницю додати до іншого доданка.

5. Розв'яжи задачу трьома способами. Оленка зібрала 5 каштанів, 6 жолудів. Із 4 плодів вона зробила телятко. Скільки каштанів і жолудів залишилося?

6. Обчисли зручним способом.

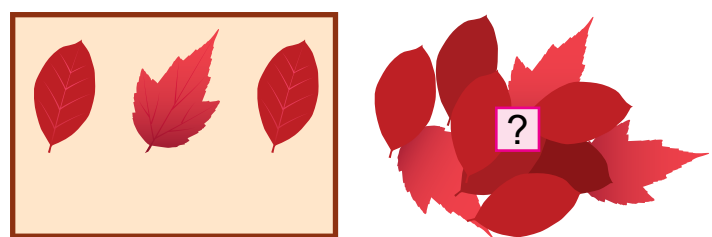
$(36 + 27) - 16$ $(58 - 34) - 24$ $(25 + 45) - 50$

7. Побудуйте квадрат зі стороною 2 см. Знайдіть його периметр. Побудуйте прямокутник з таким самим периметром.

8. $(56 + 38) - 18$ $(46 + 54) - 30$ $(28 + 46) - 16$

9. Для панно діти зібрали 7 бордових листочків груші й 5 червоних листочків калини. На панно вже прикріпили 3 листочки. Скільки листочків залишилося прикріпити?

Зібрали
7 л. і 5 л.

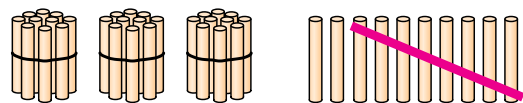

1. Поясни обчислення.

$16 - 7 = (10 + 6) - 7 = (10 - 7) + 6 = 9$

2. Розглянь малюнок. Поясни розв'язання.

$40 - 8 = 32$

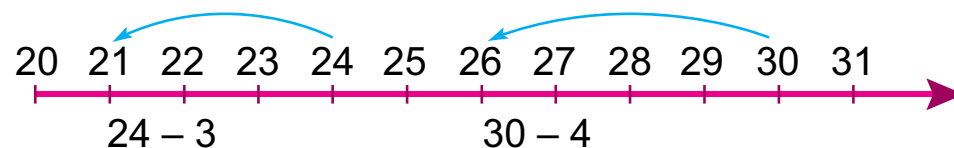

3. Виконай обчислення за зразком.

$60 - 8 = (50 + 10) - 8 = (10 - 8) + 50 = 52$

$50 - 6$ $70 - 7$ $90 - 4$ $100 - 5$

4. Знайди різниці за числовим променем.

5. Першого дня в саду посадили 16 яблунь, другого — на 4 яблуні більше. Залишилося посадити 60 яблунь. Скільки всього яблунь посадять? Зміни запитання, щоб у розв'язанні змінилася друга дія.

6. Склади задачі про посадку кущів малини за виразом $(6 + 9) + 15$.

7*. Довжини сторін прямокутного трикутника 3 см і 4 см. Накресли такий трикутник і знайди його периметр.

8. Запиши та обчисли вирази.

$30 \ 70 \ 50 \ 90 \ 10 - 6$ $30 \ 70 \ 50 \ 90 \ 10 + 6$

9. У саду обкопали 24 кущі смородини та 16 кущів порічок. Залишилося обкопати 35 кущів. Скільки всього кущів обкопають?

1.

2. За записами поясни, як знайшли різницю.

$$65 - 7 = 65 - 5 - 2 = 58$$

$$65 - 7 = (50 + 15) - 7 =$$

$$= 15 - 7 + 50 = 58$$

3.

a	23	31	64	75
a - 6				

a	21	34	60	86
a - 8				

4. Зібрали 32 кг печериць і 18 кг глив. Частину печериць та всі гливи розклали в кошики по 1 кг, і залишилося ще 5 кг печериць. Скільки всього кілограмів печериць і глив розклали в кошики?

Печериці

Гливи

Гриби	Зібрали	Розклали	Залишилося
Печериці	32 кг	? } [?]	5 кг
Гливи	18 кг	18 кг }	—

5. До магазину привезли 86 кг грибів. Частину грибів продали, і залишилося 9 кг. На скільки кілограмів грибів більше продали, ніж залишилося?

▲ Які ще запитання можна поставити до умови?

6*. Побудуйте 2 прямокутники. У кожному проведіть 2 відрізки так, щоб утворилися: 1) трикутник і 2 чотирикутники; 2) 2 трикутники і чотирикутник.

7. До ресторану завезли 24 кг білих грибів і 6 кг печериць. Приготували грибні страви, і залишилося

лише 9 кг білих грибів. Скільки кілограмів грибів використали для приготування страв?

8. $12 - 8$ $43 - 9$ $53 - 9 - 8$ $64 - 8 - 7$

1. Знайди всі різниці, у яких зменшуване 60, 63, 69, а від'ємник 7, 8, 9.

2. Біля дерева росло 7 грибів. Білочка зірвала 2 гриби, а їжак — 1 гриб. Скільки грибів залишилося на дереві?

Поясни 3 способи розв'язання задачі.

1-й спосіб: $7 - (2 + 1) = 7 - 3 = 4$ (гр.)

2-й спосіб: $(7 - 2) - 1 = 5 - 1 = 4$ (гр.)

3-й спосіб: $(7 - 1) - 2 = 6 - 2 = 4$ (гр.)

3. За малюнком досліди, як від 10 відняти суму чисел 3 і 4 трьома способами. Перевір висновок.

Було

Зібрали

Залишилося — ?

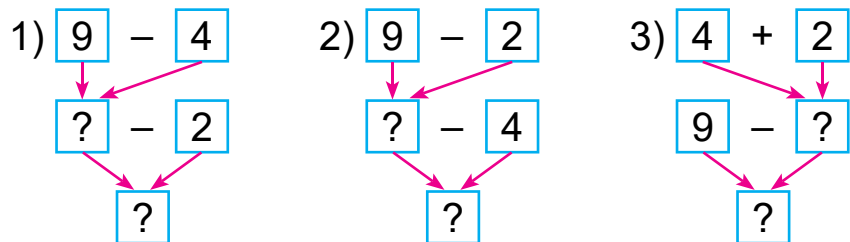
Щоб відняти суму від числа, можна послідовно відняти від числа кожний доданок.

4. Яку властивість додавання використано для віднімання чисел частинами?

$$15 - 7 = 15 - (5 + 2) = (15 - 5) - 2 = 8$$

5. Діти знайшли в парку 9 шишок. Із 4 шишок сосни і 2 шишок ялини вони зробили їжачків. Скільки шишок залишилося? Розв'яжи задачу трьома способами за схемами міркувань.

6*. Побудуйте 2 прямокутники. Проведіть у першому з них 2 відрізки так, щоб утворилося 2 трикутники і п'ятикутник, а в другому — 2 трикутники і шестикутник.

7. Обчисли зручним способом.

$86 - (30 + 6)$ $75 - (37 + 25)$ $98 - (18 + 20)$

8. На гілках білочка розвісила 12 грибів. На 2 гілках було по 4 гриби. Скільки грибів білка розвісила на інших гілках?

1. $18 - 9$ $24 + 6$ $40 - 3$ $37 - 8$

2. Розглянь записи та поясни обчислення. Яку властивість використано?

$65 - 37 = \square$ $65 - 30 = 35$ $35 - 7 = 28$
 $\begin{array}{c} \swarrow \quad \searrow \\ 30 \quad 7 \end{array}$

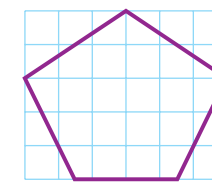
3. $73 - 28$ $71 - 24$ $64 - 36$ $44 - 17$
 $94 - 39$ $53 - 47$ $55 - 27$ $75 - 57$

4. Пасічник зібрав за літо 85 кг меду. Частина зібраного меду він відправив до дитячого будинку, і залишилося 9 кг липового і 5 кг квіткового меду. Скільки кілограмів меду пасічник відправив до дитячого будинку? Досліді, скількома способами можна розв'язати задачу.

5. За малюнками склади задачі про кількість літрів олії.

6*. Накресліть 2 п'ятикутники. У першому з них з однієї вершини проведіть 2 відрізки, щоб утворилося 3 трикутники, у другому — 2 трикутники і чотирикутник.

7. $56 - 28$ $62 - 26$ $36 - 27$ $65 - (34 + 19)$
 $44 - 19$ $73 - 45$ $89 - 68$ $65 - 34 - 19$

8. Зібрали 53 кг гречаного меду, а меду з квітів соняшнику — 42 кг. Скільки кілограмів меду відвезли на кондитерську фабрику, якщо залишилося 19 кг меду?

1. $45 - 18$ $46 - 19$ $62 - 28$ $93 - 47$

2. Досліді записи та поясни обчислення.

$60 - 37 = \square$ $60 - 30 = 30$ $30 - 7 = 23$
 $\begin{array}{c} \swarrow \quad \searrow \\ 30 \quad 7 \end{array}$

3. $70 - 23$ $50 - 18$ $80 - 56$ $40 - 16$

4. У класі 16 дівчаток і хлопчики. На перерві не гра-ло в ігри 7 дівчаток. Скільки хлопчиків грало в ігри, якщо їх було на 3 більше, ніж дівчаток?

5. Склади задачі: 1) за коротким записом; 2) за ма-люнком і виразом $35 - (8 + 13)$.

Театральний гурток — 14 уч.
Гурток малювання — ?, на 7 уч. більше } ?

8 дів. і 13 хл.

35 діт.

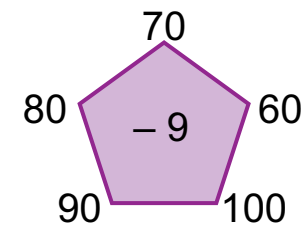
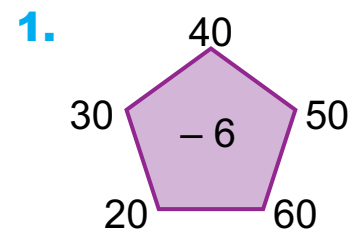
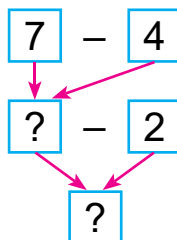
6. Віднови рівності.

$$\begin{array}{lll} 21 - \square = 9 & \square - 6 = 35 & 34 + \square = 41 \\ 45 - \square = 19 & \square + 5 = 62 & 83 - \square = 29 \end{array}$$

7*. Накресли прямокутник завширшки 2 см, який відрізком можна поділити на 2 квадрати.

$$\begin{array}{llll} \blacksquare 8. & 45 + 35 & 40 - 5 & 36 + 4 & 25 + 25 \\ \circlearrowleft & 80 - 44 & 35 + 25 & 60 - 35 & 50 - 5 \end{array}$$

9. У м'яча грало 7 дівчаток і стільки ж хлопчиків. З гри вийшло кілька дівчаток, а хлопчиків — на 2 менше. Скільки вийшло з гри хлопчиків, якщо грати залишилося 4 дівчинки?

2. На виставці малюнків розмістили свої роботи 15 дівчаток, а хлопчиків — на 5 більше. Залишилося розмістити ще 7 робіт хлопчиків. Скільки всього було робіт хлопчиків?

3. У подарунок іменинникам класу купили 32 книжки. Книжки вже подарували 12 хлопчикам і 8 дівчаткам. Скільки книжок залишилося подарувати?

Купили	Подарували	Залишилося
32 книжки	Хл. — 12 кн. Дів. — 8 кн.	? кн.

$$\begin{array}{lll} 4. & 63 + 27 - 58 & 80 - 33 + 16 & 94 - 67 - 19 \\ & 44 + 38 - 29 & 70 - 19 + 31 & 62 - 36 - 8 \end{array}$$

5*. Від найбільшого двоцифрового числа відними найбільше число п'ятого десятка.

6*. Накресліть прямокутник завширшки 3 см, який можна поділити відрізком на 2 квадрати.

7. У класі люблять читати українські народні казки 9 учнів, а оповідання — на 4 учні більше. Оповідання читають 5 хлопчиків. Скільки дівчаток читають оповідання?

8. Запиши та обчисли вирази.

$$70 - \boxed{6} \boxed{12} \boxed{38} \boxed{53} \quad \boxed{62} \boxed{80} \boxed{75} \boxed{51} - 37$$

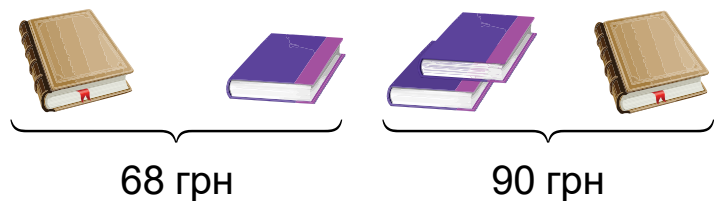
1. 1) $27 + 7$ $48 + 18$ 2) $34 + 8$ $36 + 15$
 $80 - 3$ $60 + 34$ $90 - 2$ $60 + 33$
 $62 - 8$ $45 - 37$ $43 - 7$ $72 - 54$

2. Склади задачу за коротким записом.

Книжки	Було	Продали	Залишилося
Розмальовки	23 кн.	9 кн.	?
Казки	15 кн.	?, на 6 менше	

На які ще запитання можна знайти відповіді за коротким записом?

3*. За малюнком знайдіть ціну кожної книжки.

4. Накресли прямокутник зі сторонами 2 см і 6 см. На скільки рівних квадратів можна його поділити? Знайди периметр одного такого квадрата.

5*. Продовж ряди:

- 1) 15, 12, 9, ...
 2) 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, ...

6. На полицях книжкового магазину було 23 віммельбухи. Продали спочатку 8 таких книжок, а потім — ще 6. Скільки віммельбухів залишилося продати?

7. $70 - 4$ $37 + 6$
 $92 - 56$ $65 + 19 - 38$

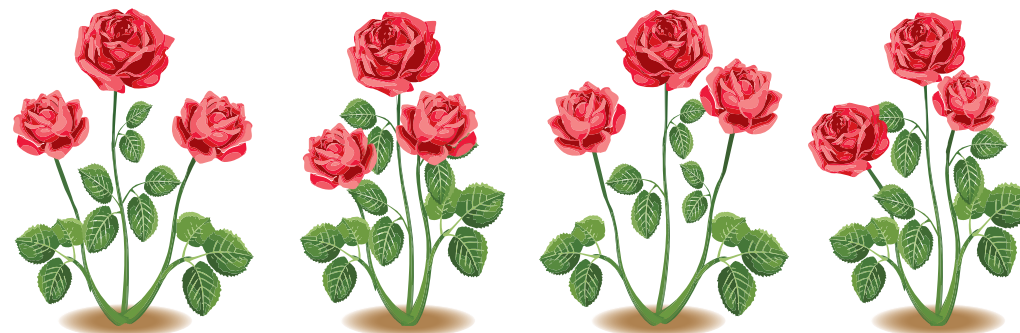
ТАБЛИЧНЕ МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ

Множення

1. Що спільне у виразах?

$3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3$ $8 + 8 + 8 + 8$ $12 + 12 + 12$

2. Скільки всього квіток троянд?

$3 + 3 + 3 + 3 = 12$

Додавання однакових доданків називають **множенням**. Суму однакових доданків $3 + 3 + 3 + 3 = 12$ записують так: $3 \cdot 4 = 12$. Крапка ($\cdot$) — знак множення.

Рівності на множення читай так: 3 помножити на 4 буде 12 або: По 3 взяти чотири рази буде 12.

3. Обчисли та заміни додавання множенням.

$2 + 2 + 2 + 2 + 2$ $4 + 4 + 4$ $5 + 5 + 5$
 $3 + 3 + 3 + 3 + 3$ $6 + 6 + 6$ $7 + 7 + 7$

4. Заміни множення додаванням за зразком.

$6 \cdot 4 = 6 + 6 + 6 + 6$ $3 \cdot 6$ $4 \cdot 5$ $12 \cdot 2$
 $9 \cdot 3$ $8 \cdot 4$ $10 \cdot 4$

5. Для виготовлення кінетичного піску використали 10 кг крохмалю, піску — на 20 кг більше, а води — на 27 кг менше, ніж піску. Скільки кілограмів води використали?

6*. Скільки потрібно паличок, щоб побудувати 3 окремих квадрати? Розв'яжіть задачу додаванням, а потім запишіть множенням.

7. Обчисли та заміни, де це можливо, додавання множенням. Придумай та запиши кілька подібних виразів.

$$13 + 13 + 18 \quad 41 + 14 \quad 20 + 20 + 10 + 20$$

$$15 + 15 + 15 \quad 18 + 18 + 18 \quad 11 + 11 + 11 + 11 + 11$$

8. Соком заповнили 35 літрових пляшок, дволітрових — на 15 більше, а півлітрових — стільки ж, скільки літрових і дволітрових разом. Скільки півлітрових пляшок заповнили соком?

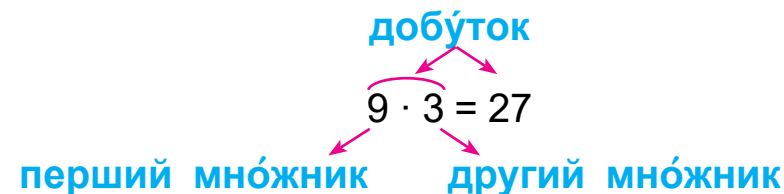

58

1. Як називають числа при додаванні? Спробуй назвати числа при множенні. Заміни додавання множенням.

$$8 + 8 + 8 + 8 \quad 9 + 9 + 9 \quad 45 + 45 \quad 31 + 31 + 31$$

2. Прочитай назви чисел при множенні.

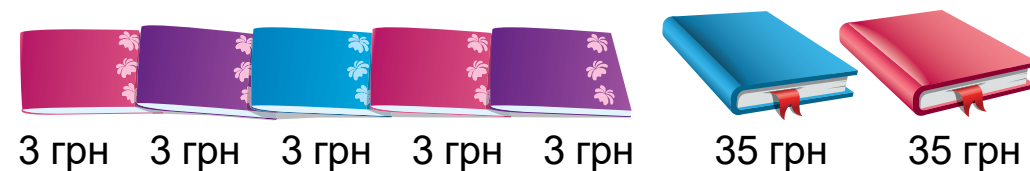

Числа, які множать, називають **множниками**. Число, яке дістаємо при множенні, — **добуток**. Вираз $9 \cdot 3$ називають **добутком** чисел 9 і 3.

3. Заміни множення додаванням. Обчисли, запиши результат. Назви числа в одержаних рівностях.

$$4 \cdot 3 \quad 2 \cdot 5 \quad 7 \cdot 2 \quad 6 \cdot 3 \quad 9 \cdot 2 \quad 10 \cdot 4$$

4. Склади задачі за малюнками. Розв'язання запиши додаванням, а потім — множенням.

5. Накресли квадрат зі стороною 3 см. Знайди його периметр спочатку додаванням, а потім — множенням.

6*. Щоб купити журнал, братові бракує 35 грн, а сестрі — 1 грн. Вони вирішили за всі гроші разом купити журнал. Але грошей знову забракло. Якою може бути вартість журналу? Скільки грошей було окремо в сестри і брата?

59

7. Діти читали 4 дні по 2 сторінки книжки щодня. Скільки всього сторінок вони прочитали? Запиши розв'язання додаванням, а потім — множенням.

8. Обчисли, замінивши множення додаванням.

$5 \cdot 3$

$6 \cdot 4$

$3 \cdot 5$

$20 \cdot 4$

$34 \cdot 2$

Таблиця множення числа 2

1. Досліді, чи в усіх виразах можна додавання замінити дією множення. Обчисли.

$24 + 24 + 24$

$51 + 15 + 15$

$20 + 20 + 20 + 20 + 20$

Прочитай отримані рівності. Що у виразах на множення показує перший множник, другий множник?

2. Скільки всього деталей Лего? Знаходити добуток додаванням незручно. Складемо таблицю множення числа 2.

$2 + 2 = 4$

$2 \cdot 2 = 4$

$2 + 2 + 2 = 6$

$2 \cdot 3 = 6$

$2 + 2 + 2 + 2 = 8$

$2 \cdot 4 = 8$

$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$

$2 \cdot 5 = 10$

$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 12$

$2 \cdot 6 = 12$

$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 14$

$2 \cdot 7 = 14$

$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 16$

$2 \cdot 8 = 16$

$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 18$

$2 \cdot 9 = 18$

3. $\begin{matrix} > \\ < \\ = \end{matrix}$ $2 + 2 + 2 \square 2 \cdot 4$

$2 \cdot 5 \square 2 + 2 + 2 + 2 + 2$

$2 \cdot 6 \square 2 + 2 + 2 + 2$

$2 \cdot 3 \square 2 + 2 + 2 + 2 + 2$